

INHOUDSOPGAVE HOOFDSTUK 3

HOOFDSTUK 3 – LANDBOUW	34
1. VLIF-STEUN VOOR INVESTERINGEN EN NIEUWE VESTIGINGEN	35
1.1. VOORWAARDEN VOOR HET BEKOMEN VAN VLIF-STEUN ALS PAARDENHOUDER	38
1.2. UITGAVEN DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR VLIF-STEUN	43
1.3. VORMEN VAN VLIF-STEUN	48
1.4. VLIF-STEUN VOOR NIET-LANDBOUWONDERNEMINGEN EN ONRENDABELE AGRARISCHE BEDRIJVEN	49
1.5. VLIF-Steun Aanvragen	50
2. BEDRIJFSTOESLAG	51
2.1. ONTSTAAN	51
2.2. VOORWAARDEN EN WERKWIJZE	51
2.3. SOORTEN TOESLAGRECHTEN	55
2.4. CONTROLE	55
3. BEDRIJFSADVIESSTEEEM (BAS)	57
4. AGROMILIEUVERBINTENISSEN	59
4.1. MECHANISCHE ONKRUIDBESTRIJDING	60
4.2. BEDRIJFSEIGEN TEELT VAN PLANTAARDIGE EIWITBRONNEN/VLINDERBLOEMIGEN	60
4.3. MILIEUVRIENDELIJKE SIERTEELT	60
4.4. GROENBEDEKKING	61
4.5. BIOLOGISCHE PRODUCTIEMETHODE	61
4.6. WERKWIJZE	61
5. OMSCHAKELINGSPLANNEN EN BEDRIJFSBEGELEIDING BIO-LANDBOUW	62
5.1. HET BEDRIJFSONTWIKKELINGSPLAN	62
5.2. BEDRIJFSBEGELEIDING BIJ OMSCHAKELING	63
5.3. WERKWIJZE	64
6. SUBSIDIE CONTROLEKOSTEN BIOLOGISCHE LANDBOUW	65
7. ZORGBOERDERIJEN: SUBSIDIE VOOR DE ZORG EN ACTIVERING VAN ZORGVRAGERS OP LAND- OF TUINBOUWBEDRIJVEN	66
7.1. VOORWAARDEN	66
7.2. STEUNHOEVEELHEID	67
7.3. WERKWIJZE	68
8. SOCIALE PROMOTIE: PREMIE VOOR NASCHOOLSE LANDBOUWVORMING	69
9. VLAM: LANDBOUWMARKETING	70
10. VOORLICHTING EN PROMOTIE ROND LANDBOUW EN PLATTELAND	71
10.1. VOORLICHTINGSACTIES OP HET GEBIED VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID	71
10.2. PROMOTIE VAN EUROPESE LANDBOUWPRODUCTEN	71
11. CERA: AGRARISCH WELZIJN – TOEKOMST VAN LAND- EN TUINBOUW EN PLATTELAND	72
12. ANDERE LANDBOUWSTEUN	75
12.1. BESCHERMING VAN DE GENETISCHE DIVERSITEIT	75
12.2. GRATIS KEURING VAN ELK SPIJTTUOESTEL UITGERUST MET SPOELWATERTANK	75
12.3. DIERENGEZONDHEIDSFONDS	75

13. PROVINCIALE LANDBOUWSTEUN	77
13.1. ANTWERPEN	77
13.2. LIMBURG	77
13.3. OOST-VLAANDEREN	77
13.4. VLAAMS-BRABANT	78

HOOFDSTUK 3 – LANDBOUW

De landbouw levert een enorm belangrijke bijdrage aan de Vlaamse maatschappij. Een duurzaam beleid garandeert de kwaliteit, veiligheid en milieuvriendelijkheid van levensmiddelen. Daarnaast drukken landbouwers een stempel op het platteland, een gebied waar mensen leven, werken en zich ontspannen.

De overheden leggen de landbouw steeds nieuwe eisen op om de positieve evolutie van levensmiddelen en het platteland te waarborgen. Vanwege de grote economische druk wordt het erg moeilijk om aan deze verwachtingen te voldoen. Daarom voorzien verschillende beleidsniveaus financiële ondersteuning voor deze sector. Indien landbouwers aan welbepaalde eisen en/of randvoorwaarden voldoen, kunnen ze beroep doen op subsidies.

Deze steunmaatregelen worden vaak gefinancierd vanuit Europese fondsen en aangevuld met Vlaamse middelen. Het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), het Europees Plattelandsbeleid, Het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), het Vlaams Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO)... al deze organen spelen vaak een belangrijke rol. Hierover leest u meer in hoofdstuk 2.

Omdat bepaalde activiteiten binnen de paardenhouderij beschouwd worden als (verwant aan de) landbouw, kan ook deze sector mogelijk beroep doen op landbouwsteun. Dit geldt enkel voor welbepaalde agrarische en professionele werkzaamheden.

Nagenoeg elke subsidiemaatregel bepaalt zelf welke paardenactiviteiten onder de definitie van *landbouw* vallen. Daarnaast stellen ze hun eigen bijkomende eisen aan bijvoorbeeld de levensvatbaarheid van het bedrijf en het vakmanschap van de landbouwerbedrijfsleider. De voorwaarden zullen dus vaak verschillen, maar het agrarische karakter staat vanzelfsprekend altijd centraal. Het betreft hier nog altijd *landbouwsteun*, dus is de strenge evaluatie van aanvragende paardenhouders een evidentie.

1. VLIF-STEUN VOOR INVESTERINGEN EN NIEUWE VESTIGINGEN

OPGELET: Verouderde tekst

In 2010 werden veranderingen doorgevoerd mbt de VLIF-steunbedragen, -gunningscriteria en werkwijze. Voor de meest recente informatie kan u terecht op lv.vlaanderen.be (Klik op *Subsidies* en vervolgens op *Vlif-steun*)

Kort overzicht van de aanpassingen aan onderstaande tekst

(Tekst: Landbouw en Visserij: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1974>)

Tijdens de bijeenkomst van de Vlaamse regering van 23 december 2010 werd de wijziging van het besluit van de Vlaamse regering betreffende de steun aan investeringen en aan de installatie in de landbouw definitief goedgekeurd. Gezien het aanhoudend hoog investeringsritme in de sector en bij gelijkblijvend budget, is een beperkte wijziging aan de VLIF-regelgeving noodzakelijk, om in de toekomst land- en tuinbouwers blijvend te kunnen ondersteunen bij investeringen en vestigingen. Als belangrijkste wijziging wordt de installatiesteun om starters in de land- en tuinbouwsector aan te moedigen verhoogd van 55.000 naar 70.000 euro. Daarnaast worden nog enkele wijzigingen aan de VLIF-voorwaarden doorgevoerd, ten einde een snellere dossierafhandeling te bekomen en een administratieve vereenvoudiging te bewerkstelligen waarbij voor toekomstige dossiers steeds minder informatie zal worden opgevraagd bij de aanvrager.

De Vlaamse regering kiest ervoor om het open einde karakter van het VLIF-subsidiesysteem te behouden. Om dit bij een gelijkblijvend budget te kunnen garanderen, is een lineaire daling van de steunpercentages met 2% noodzakelijk. Daarnaast beslist de Vlaamse regering om de steun voor de installatie van zonnepanelen te verlagen tot 8%. De nieuwe regelgeving treedt in werking voor dossiers ingediend vanaf 6 september 2010. De administratie verzekert de continuïteit van de steunverlening en de aanvraagprocedure.

Wijziging van de VLIF-voorwaarden

De definitie van landbouwer wordt op diverse vlakken gewijzigd om de toegang tot het VLIF verder te objectiveren en met een focus op de actieve landbouwer:

- Als inkomensvoorwaarde geldt een absoluut minimum beroepsinkomen van 12.000 euro uit landbouwactiviteiten en een maximum van 12.000 euro als beroepsinkomen uit niet-landbouwactiviteiten.
- Landbouw moet de belangrijkste beroepsactiviteit zijn van de bedrijfsleider.
- Alle beherende vennoten, zaakvoerders of bestuurders van vennootschappen rangschikken zich als landbouwer.
- Iedere zaakvoerder of bestuurder heeft minimum 25% van de aandelen van de vennootschap (waarvoor hij steun aanvraagt) in zijn bezit.

Diversificatie naar hoevertoerisme, thuisverkoop, produceren van hernieuwbare energie, ... wordt verder aangemoedigd, zolang de landbouwactiviteit de hoofdzaak blijft en duidelijk gerelateerd is aan de landbouwactiviteit. Andere activiteiten zoals transport, handel, loonwerk, veehandel, ... worden niet meer aanvaard als activiteit van de aanvrager om steun.

De voorwaarde van levensvatbaarheid wordt vervangen door de voorwaarde van minimale bedrijfsomvang. De minimale vereiste bedrijfsomvang wordt gedefinieerd als een minimum bruto bedrijfsresultaat per bedrijfsleider.

Wijziging van de steunpercentages en -bedragen

Om het open einde karakter van het VLIF-subsidiesysteem te kunnen behouden, zijn de steunpercentages van de verschillende steuncategorieën, gewijzigd. Het open einde systeem garandeert elke aanvrager die voldoet aan de VLIF-voorwaarden, dat de aanvraag zal gehonoreerd worden (in tegenstelling tot een call-systeem met gesloten enveloppe). Volgende wijzigingen gelden voor dossiers, ingediend vanaf 6 september 2010:

- Een lineaire daling van alle steunpercentages met 2%
- De steun voor zonnepanelen daalt naar 8%.

Voor vestigingsdossiers, ingediend vanaf 1 januari 2010, wordt de maximale installatiesteun opgetrokken van 55.000 euro naar 70.000 euro, om jongeren een extra stimulans te geven om zich te vestigen in de land- of tuinbouw zeker nu bepaalde subsectoren nog steeds ernstig te kampen hebben met de crisis.

Investerings die voortaan vallen onder de steuncategorie van 8%, zullen enkel in aanmerking komen voor een kapitaalpremie. Voor de andere steuncategorieën wordt de looptijd van de mogelijke rentesubsidie beperkt tot maximaal 10 jaar.

Administratieve vereenvoudiging

De huidige werkwijze voor het aanvragen van VLIF-steun (1e en 2e luik) wordt gewijzigd in één unieke aanvraag. Omdat op termijn door de VLIF-administratie steeds minder informatie rechtstreeks zal worden opgevraagd bij de landbouwer, maar wel intern of via andere kanalen, wordt overgeschakeld naar een aanvraag in één keer, voor de start van de investering. Samen met de administratieve vereenvoudigingen die nu zijn goedgekeurd zal vanaf begin 2011 een nieuwe informaticatoepassing operationeel worden die het moet toelaten om de informatie die reeds voorhanden is in databanken niet langer op te vragen.

Naast de bedrijfseconomische boekhouding worden voortaan ook de vennootschapsboekhouding of een bewijskrachtige fiscale boekhouding aangevuld met een balans aanvaard.

Overgangmaatregelen

De administratie verzekert het nastreven van de continuïteit van de dossierafhandeling en de aanvraagprocedure. In verband met de aanvragen van voor 6 september kan herhaald worden dat de regelgeving van toepassing is die van kracht is op het moment van de aanvraagdatum van het eerste luik. Voor dergelijke dossiers zijn de gewijzigde voorwaarden niet van toepassing zolang deze aanvragers zich niet aandienen met een nieuwe aanvraag.

Voor de dossiers die ingediend zijn na 6 september zal een voldoende lange periode worden voorzien zodat de aanvrager zich in orde kan stellen betreffende gewijzigde voorwaarden. Voor al de dossiers van na 6 september zal per brief contact worden opgenomen met de aanvrager met de vraag naar noodzakelijke bijkomende verantwoordingsstukken en zal indien nodig en wenselijk een constructieve oplossing worden voorgesteld. Ook hier zal een voldoende lange periode worden aanvaard waarbinnen de aanvrager zich in orde kan stellen.

Vervolg verouderde tekst...

De subsidies van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds zijn misschien wel de bekendste landbouwsubsidies in de paardenwereld. Ze vallen onder As1 en gedeeltelijk onder A3 van het Vlaams Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO II). Zie hoofdstuk 2 voor meer informatie over het PDPO.

Landbouwers moeten voldoen aan een aantal zeer strenge eisen rond productkwaliteit, leefmilieu, dierenwelzijn, hygiëne, enzovoort. Deze regels dwingen hen om hun bedrijf en methodes aan te passen. Om hen hierbij te helpen levert de Vlaamse Overheid steun aan startende landbouwers of aan bedrijven die nieuwe investeringen doen. Dit alles gebeurt via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF).¹

Zoals besproken gaat het hier enkel over landbouwsubsidies. Voor de paardenhouderij betekent dit dat enkel *officiële ondernemingen* die een bepaald percentage van hun inkomsten uit *strikt agrarische activiteiten* verwerven in aanmerking komen. Het VLIF beschouwt daarbij enkel onderstaande paardenactiviteiten als zuivere landbouw:

- Paardenfokkerij
- Hengstenhouderij
- Productie van paardenmelk
- Africhten van zelfgefokte veulens
- Slachtdieren

Deze activiteiten kunnen aangevuld worden met diversificatie (niet-zuivere landbouw) zoals:

- Exploitatie van een paardenpension
- Kunstmatige inseminatie
- Hoevetoerisme
- Thuisverkoop van zelfgemaakte landbouwproducten²

Let wel, de stikt agrarische activiteiten moeten de hoofdzaak van het bedrijf blijven. Diversificatie mag nooit de bovenhand nemen. Zaken die noch als zuivere landbouw, noch als diversificatie aanzien worden kunnen nooit op VLIF-steun rekenen. Het gaat hier bijvoorbeeld om maneges, trainingscentra, therapiefaciliteiten, en dergelijke meer.³

Wilt u één van de subsidiabele activiteiten uitoefenen of combineert u andere zuivere landbouw met paardenhouderij (bv. traditionele landbouw – melkvee, akkerbouw, slachtvee ...)? Lees dan verder aan welke voorwaarden u moet voldoen om steun te bekomen. Daarnaast bespreken we voor welke concrete uitgaven subsidies aangevraagd kunnen worden en onder welke vorm u deze kunt verkrijgen.

---

¹ Het VLIF is een onderdeel van het Programma voor Plattelandsontwikkeling in uitvoering van de Europese verordening inzake steun voor plattelandsontwikkeling. Deze is van toepassing voor de periode van 1 januari 2007 tot 13 december 2013. De regelgeving kan u terugvinden op www.vlaanderen.be/VLIF.

² Er bestaat geen kant-en-klare lijst van activiteiten die door VLIF aanvaard worden als diversificatie. In deze tekst worden de zaken die het dichtst aanleunen bij de paardenhouderij opgesomd. Algemeen kan u ervan uitgaan dat het geen diversificatie betreft indien de activiteit niet vermeld wordt in de schema's op pagina's 11 en 15 van dit document of in Omzendbrief 48 (te raadplegen op www.vlaanderen.be/VLIF).

³ Er bestaan wel enkele niet-landbouwbedrijven die toch aanspraak kunnen maken op deze subsidies. Het gaat hier bijvoorbeeld over groeperingen, agrovoedingsondernemingen en de omkaderingssector (zie punt D.)

Hieronder volgt een eenvoudige inleiding tot de VLIF-materie. Indien u na het doornemen van dit document besluit om VLIF-steun aan te vragen, raden wij u aan om de gedetailleerde informatie en wetteksten door te nemen op www.vlaanderen.be/VLIF. De goedkeuring en hoeveelheid van de steun is immers afhankelijk van een aantal specifieke en tijdsgebonden bepalingen.

1.1. VOORWAARDEN VOOR HET BEKOMEN VAN VLIF-STEUN ALS PAARDENHOUDER

Om aanspraak te kunnen maken op VLIF-steun moeten de aanvrager en het bedrijf in de eerste plaats aan onderstaande voorwaarden voldoen:

- U bent officieel landbouwer
- U kunt bewijzen dat u bekwaam bent
- Uw bedrijf is levensvatbaar
- U bent correct vergund en respecteert de minimumlonen
- Uw boekhouding is in orde
- U investeert minimaal 15.000 euro
- Uw ligging en domiciliëring verwijzen u naar het Vlaamse Gewest

Indien al deze punten in orde zijn betekent dit niet dat u automatisch steun krijgt. De uitgaven waarvoor u subsidies aanvraagt moeten immers in lijn liggen met welbepaalde VLIF-vereisten. Over dit laatste volgt meer info in het vervolg van dit hoofdstuk.

a. U bent officieel landbouwer

VLIF-steun is mogelijk voor landbouwers in hoofd- en bijberoep. De landbouwer mag een natuurlijke persoon of een vennootschap⁴ zijn, is aangesloten bij een sociale kas voor zelfstandigen en betaalt bijdragen aan het sociale zekerheidsstelsel van de zelfstandigen op basis van zijn of haar beroepsinkomsten. Het Bestuur der Directe Belastingen van de Federale Overheidsdienst is op de hoogte van de beroepsinkomsten uit zijn of haar landbouwactiviteiten. Er worden tenslotte strikte eisen gesteld aan arbeidstijd en inkomsten:

- De aanvrager moet 50% van zijn/haar totale arbeidstijd spenderen aan de landbouwonderneming. Dit betekent bijvoorbeeld dat deze persoon niet meer dan halftime tewerk gesteld kan zijn.
- Op de belastingsbrief moet aangetoond worden dat 35% van zijn of haar beroepsinkomsten uit landbouw gewonnen wordt.

⁴ Vennootschappen moeten aan een aantal bijzondere voorwaarden voldoen. Ook sociale instellingen kunnen zich onder bepaalde omstandigheden laten rangschikken als landbouwer. Lees hierover meer op de website van Landbouw en Visserij: www.vlaanderen.be/VLIF. VLIF-steun kan men enkel verkrijgen op naam van een natuurlijk persoon. Vennootschappen vragen dus geen steun aan op naam van het bedrijf maar bijvoorbeeld wel op naam van de bedrijfsleider.

- Van deze 35% moet 50% uit de zuivere landbouw komen. Zoals hierboven aangehaald gelden slechts beperkte paardenactiviteiten als zuivere landbouw (paardenfokkerij, hengstenhouderij, productie van paardenmelk, africhten van zelfgefokte veulens en slachtdieren). Zuivere landbouw die niets met paarden te maken heeft, geldt natuurlijk ook.
- Van deze 35% mag bijgevolg maximaal 50% uit landbouwdiversificatie komen waaronder: exploitatie van een paardenpension of KI-centrum (kunstmatige inseminatie), hoevetoerisme, thuisverkoop van hoeveproducten ...

Let goed op indien u dicht bij deze criteria aanleunt. Onder normale economische omstandigheden moet aan deze permanente voorwaarden constant voldaan worden. VLIF-steun bent u helemaal kwijt vanaf het moment dat deze condities – zelfs tijdelijk – niet meer vervuld zijn.

b. U kan bewijzen dat u bekwaam bent om uw beroep uit te oefenen

Indien een *startend landbouwer* – als natuurlijk persoon⁵ – steun aanvraagt voor de *vestiging* van zijn of haar eerste bedrijf zal het VLIF enkel subsidies verlenen aan personen die onderstaande zaken kunnen voorleggen:

- Een diploma van een basisopleiding landbouw of aanverwant (hoger secundair, hoger niet-universitair of universitair onderwijs)
- Een installatieattest aangevuld met een minimum van 2 jaar ervaring
- Een diploma van een basisopleiding die door de minister van landbouw gelijkwaardig gesteld wordt met de hierboven vermelde studies aangevuld met ervaring⁶

Als een *reeds gevestigde landbouwer* steun aanvraagt voor een *bedrijfsinvestering* zijn onderstaande zaken voldoende om subsidies te verkrijgen.

- Een diploma van een niet-landbouwgerichte basisopleiding (hoger secundair, hoger niet-universitair of universitair onderwijs) aangevuld met een minimum van 2 jaar ervaring
- Een diploma van een basisopleiding die door de minister van landbouw gelijkwaardig gesteld wordt met de hierboven vermelde studies aangevuld met ervaring
- 3 jaar ervaring en een naschoolse landbouwopleiding van minimum 100 uur
- 10 jaar ervaring

Ervaring geldt niet indien de landbouwer deze opdeed voordat hij of zij 16 werd. Werk verricht in hobbylandbouw of als gelegenheidswerkkracht wordt evenmin aanvaard. Veel paardenhouders kunnen geen traditionele landbouwstudies en jarenlange werkervaring voorleggen. Zij zijn dan ook verplicht het installatieattest (ook gekend als de bedrijfsleidersvorming of B-cursus) te behalen. Hiertoe doorlopen zij onderstaand traject:

- *Algemene starterscursus Type A + examen*: Deze cursus handelt rond algemene landbouwwetgeving, bedrijfseconomie, vergunningen, ...
- *Bijzondere starterscursus Type B – Keuze Paardenhouderij + examen*: Deze specialisatielessen bekijken verzorging van paarden, veiligheid, anatomie, exterieurbeoordeling, wetgeving, bedrijfsbeheer specifiek toegepast op de paardenonderneming, enzovoort.

⁵ VLIF-steun kan men enkel verkrijgen op naam van een natuurlijk persoon. Vennootschappen vragen dus geen steun aan op naam van het bedrijf maar bijvoorbeeld wel op naam van de bedrijfsleider.

⁶ Deze erkenning kan bekomen worden door een brief aan de bevoegde minister te richten.

- *Stage (2 keer 10 dagen) + stageverslag:* De student selecteert een landbouwbedrijf met focus op paardenhouderij waar hij of zij 20 dagen op managementniveau kan bijleren.
- *Installatieproef:* Om af te studeren dient men te slagen voor een schriftelijk staatsexamen (kennis) en een mondelinge proef. Deze laatste bestaat uit een gedetailleerde analyse van het stagebedrijf of de onderneming die men zelf wil opstarten.

Personen met een landbouwdiploma van minstens hoger secundair niveau hebben geen installatieattest nodig. Hun collega's met land- of tuinbouwgerichte diploma's van een lager niveau wel. Zij mogen echter enkele onderdelen laten vallen. Deze starterscursussen zijn trouwens toegankelijk voor alle geïnteresseerden en een geschikte inleiding voor nieuwe paardenliefhebbers.

Diploma of Getuigschrift	Algemene starterscursus (type A)	Bijzondere starterscursus (type B)	Stage	Installatieproef
Land- of tuinbouwgericht onderwijs				
Lager secundair	ja	ja	neen	ja
2de graad secundair onderwijs	ja	ja	neen	ja
5 jaar secundair onderwijs	ja	neen	neen	ja
Niet land- of tuinbouwgericht onderwijs				
Algemeen vormend onderwijs				
Universitair onderwijs	ja	ja	ja	ja
Hoger onderwijs	ja	ja	ja	ja
Hoger secundair onderwijs	ja	ja	ja	ja
Ander onderwijs	ja	ja	ja	ja
Geen	ja	ja	ja	ja

Meer info over het installatieattest

Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling
 Landbouwworming
 Ellips (6de verdieping)
 Koning Albert II-Laan 35, bus 40
 1030 Brussel
 Jean Steenberghen
 Tel. 02 552 78 92
 Fax 02 552 78 71
jean.steenberghen@lv.vlaanderen.be

De volgende lijst bevat alle centra die de starterscursussen en de bijhorende begeleiding aanbieden. Dit betekent dat ze allemaal de Bijzondere Starterscursus Type B – Keuze Paardenhouderij inrichten. Sommigen beperken zich tot de algemene onderdelen en/of andere specialisaties.

Nationaal Centrum voor Beroepsvorming in de Landbouw vzw⁷
Diestsevest 40
3000 Leuven
Tel: 016 28 61 10
Fax: 016 28 61 19
ncbl@boerenbond.be
www.boerenbond.be/ncbl
Geert Mertens, secretaris

Vlaams Agrarisch Centrum vzw
Ambachtsweg 20
9820 Merelbeke
Tel: 09 252 59 19
Fax: 09 252 40 66
vac@vac.eu
www.vac.eu
Danny Vandebeek, medewerker

Landwijzer vzw
Quellinstraat 42
2018 Antwerpen
Tel: 03 281 56 00
Fax: 03 281 56 01
info@landwijzer.be
www.landwijzer.be
Koen Dhoore, algemeen coördinator

Nationaal Agrarisch Centrum vzw
H. Consciencestraat 53 A
8800 Roeselare
Tel: 051 26 08 30
Fax: 051 24 25 39
info@nacvzw.be
www.nacvzw.be
Geert Clarebout, directeur

Praktijkcentrum voor Land- en Tuinbouw vzw
Zuidstraat 25
8800 Roeselare
Tel: 051 24 58 84
Fax: 051 24 23 68

Groene Kring (ism LRV)
Waversebaan 99
3050 Oud Heverlee
Tel: (016) 47 99 98
Fax: (016) 47 99 95
info@groenekring.be
www.groenekring.be
Dorien Bruynseels, vormingsverantwoordelijke

c. Uw bedrijf is levensvatbaar

Het VLIF verwacht bewijzen van de levensvatbaarheid van uw bedrijf. Enkel indien men hier positief over oordeelt, kan u steun bekomen.⁸

Jaarlijks wordt er een *referentie-inkomen* vastgesteld dat elke voltijdse arbeidskracht moet verdienen. In 2008 was dit 25.700 euro op 1800 uren (= het aantal uren vereist voor voltijdse jaararbeid).

Voorbeeld:

Een gezin met 4 personen waarvan er 2 voltijds en 2 halftime tewerk gesteld zijn in de familiefokkerij moet bewijzen dat ze

- minstens 5400 uren werk hebben (2x1800 + 2x900) en
- tijdens die uren 77.100 euro kunnen verdienen (2x25.700 + 2x12.850)

⁷ Hieronder vallen ook de cursussen gecoördineerd door Groene Kring in samenwerking met de LRV.

⁸ Het VLIF hanteert voor het begrip *levensvatbaarheid* totaal andere criteria dan de de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling die advies geeft aan de gemeenten in verband met bouwvergunningen in landbouwzone. Let dus op voor verwarring.

Zoals vermeld moet er ten minste een halftime arbeidskracht (vaak uzelf) op uw bedrijf actief zijn. Dit betekent dat een levensvatbaar bedrijf in 2008 een jaarinkomen vereiste van 12.850 euro voor iemand die 900 uren per jaar aan het werk is.

Om rendabel te zijn moet het bedrijf een *minimale dimensie* of grootte hebben. Het VLIF berekent op gedetailleerde wijze of u zeker de gewenste uren aan het werk kan zijn en hierbinnen het vooropgestelde bedrag kan realiseren. Hierbij maakt men gebruik van criteria zoals bijvoorbeeld het aantal fokmerries in uw bezit. Er is geen vastgestelde regel over het aantal vereiste dieren maar men verwacht toch vaak een minimum van 20 paarden voor een voltijdse activiteit (1 fokmerrie telt voor 75 werkuren per jaar).

Op deze regel bestaat wel een uitzondering: Jonge landbouwers met liquiditeitsproblemen kunnen onder bepaalde voorwaarden tot 80% waarborg op hun overbruggingskredieten via het VLIF verkrijgen (zie punt D.). Meer informatie is beschikbaar op www.vlaanderen.be/vlif.

d. U bent vergund en respecteert de minimumlonen

Uiteraard vereist VLIF-steun de aanwezigheid van alle nodige documenten en de naleving van de wetgeving. U heeft een stedenbouwkundige- en milieuvergunning. U respecteert de wetten rond dierenwelzijn en hygiëne. U beschikt over de nodige productierechten (nutriëntenemissie). Indien van toepassing moet u een vergunning voorleggen voor waterwinning of logiesverstrekking ...

e. Uw boekhouding is in orde

Tijdens de volledige steunperiode dient u een bedrijfseconomische boekhouding bij te houden. Voor steunbedragen van minder dan 1250 euro is een vereenvoudigde boekhouding voldoende. Op basis van een gemotiveerde vraag kunnen zorgvuldig gedocumenteerde bedrijven ook vrijgesteld worden van het bijhouden van een bedrijfseconomische boekhouding. Dit is enkel mogelijk bij ondernemingen die sterk gespecialiseerd zijn en waar een volledige fiscale boekhouding aangevuld wordt met een technische boekhouding die voldoende informatie oplevert om een aangepast bedrijfsbeleid te voeren.

f. U investeert minimaal 15.000 euro

Als u overheidssteun aanvraagt voor een bepaalde uitgave moet deze minstens 15.000 euro (excl. BTW) bedragen. Investerings van kleinere budgetten worden niet aanvaard. Daarenboven moeten de kosten in overeenstemming zijn met de baten. Men vergunt met andere woorden enkel economisch verantwoorde investeringen.

g. Uw ligging en domiciliëring verwijzen u naar het Vlaamse Gewest

Men kan een VLIF-aanvraag indienen als:

- De landbouwer, beherende vennoten, zaakvoerders, bestuurders of afgevaardigde bestuurders in België gedomicilieerd zijn

- De hoofdzetel en maatschappelijke zetel in België liggen

Voor de aankoop van gronden en de uitvoering van werken op onroerende goederen gelegen in het Vlaamse Gewest kan het VLIF aangesproken worden, ook al ligt de hoofdzetel van het bedrijf niet in Vlaanderen. Voor investeringen in machines en dergelijke moet de hoofdzetel wel in Vlaanderen gevestigd zijn. De aankoop van gronden komt nooit in aanmerking.

1.2. UITGAVEN DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR VLIF-STEUN

Indien u aan bovenstaande vereisten voldoet, kan u niet automatisch rekenen op een welbepaald steunbedrag. VLIF-subsidiëring geldt immers enkel voor specifieke uitgaven om het bedrijf rendabel en concurrentieel te houden. Er bestaat enerzijds steun voor nieuwe vestigingen en anderzijds voor reeds bestaande bedrijven die nieuwe investeringen aangaan. De aanvrager van VLIF-steun mag voor dezelfde investering geen subsidieaanvraag indienen bij een andere instantie (bijvoorbeeld bij de provincies en gemeenten).

a. Vestigingssteun voor startende bedrijven

Natuurlijke personen⁹ jonger dan 40 jaar die voor het eerst een landbouwbedrijf opstarten kunnen kortweg VLIF-steun verkrijgen voor:

- De overname van de bedrijfsbekleding (dieren, uitrusting, materieel, voorraden, aanplantingen, vruchten op het veld en navetten (meststof))
- Het vervolledigen van de bekleding van niet geheel productieve bedrijven
- De aankoop van bedrijfsgebouwen die minder dan 15 jaar oud zijn
- De overname van aandelen

Om vestigingssteun te verkrijgen mag men enkel landbouwer zijn als natuurlijk persoon. Vennootschappen worden niet aanvaard.

De kosten moeten binnen een periode van een jaar na de opstartdatum (vestiging) van het bedrijf gemaakt worden om in aanmerking te komen. De subsidiëring is afhankelijk van een aantal specifieke bijkomende voorwaarden. Zo zal het VLIF bijvoorbeeld de levensvatbaarheid en planmatigheid van het bedrijf zeer sterk onder de loep nemen alvorens de steun goed te keuren.

Ook nu moeten de bedrijfsbekleding, -gebouwen en -aandelen waarvoor steun aangevraagd wordt in hoofdzaak gericht zijn op zuivere agrarische activiteiten (hengstenhouderij, paardenfokkerij, productie van paardenmelk, slachtdieren) of op diversificatie (paardenpension, KI-centrum, hoevetoerisme, ...) indien minstens één van zuivere landbouwactiviteiten aanwezig is.

---

⁹ VLIF-steun kan men enkel verkrijgen op naam van een natuurlijk persoon. Vennootschappen vragen dus geen steun aan op naam van het bedrijf maar bijvoorbeeld wel op naam van de bedrijfsleider.

b. Investeringssteun voor uitgaven ter verbetering van het landbouwbedrijf

Investerings van bestaande agrarische bedrijven kunnen voor 10 tot 40 % gesubsidieerd worden.

- Tot 40% steun voor investeringen specifiek aan de biologische landbouw (bijvoorbeeld de productie van bio-paardenmelk volgens een lastenboek)
- Tot 30% steun voor investeringen gericht op landbouw met verbrede doelstellingen, duurzame landbouw of de reconversie van het bedrijf
- Tot 20 of 10% steun voor andere investeringen

Hieronder vindt u de volledige lijst met subsidiabele investeringen terug. De paardenhouderij zal voornamelijk beroep kunnen doen op tot 20% steun voor

- Het bouwen, verbouwen en uitrusten van stallen en trainingsgebouwen voor paarden
- De aanleg van een buitenpiste
- Het bouwen, verbouwen en uitrusten van paardenpensions en KI-centra, ... (indien dit een nevenactiviteit is)

Daarnaast zal u in de onderstaande lijst (bijlage 1 bij omzendbrief 48) een aantal mogelijk toepasselijke investeringen terugvinden die niet enkel nuttig zijn voor de paardenhouderij, bv.:

- Systemen voor waterzuivering zoals de opvang en het hergebruik van hemel- en beregeningswater
- Stalverluchtingssystemen
- Nieuwe duurzame verwarmingsinstallaties
- Bedrijfsgebouwen voor het artisanal verwerken en verkoopklaar maken van land- en tuinbouwproducten (streekproducten)
- Bedrijfsgebouwen voor het rechtstreeks verkopen van eigen producten aan consumenten of de detailhandel (met inbegrip van de opslagplaats, de koelruimte en het materiaal noodzakelijk voor het uitoefenen van deze activiteit)
- Het educatief toegankelijk maken van landbouwbedrijvigheid, hoevetoerisme en dagrecreatie
- De inrichting van bedrijfsruimten voor zorgvragers
- Bouwen van bijkomende mestopslagcapaciteit op het veebedrijf
- Erfverharding
- Aankoop van bestaande bedrijfsgebouwen van minder dan 15 jaar oud
- Systemen voor beperking, recyclage of rationeel beheer van afvalwater
- Machines en materieel (met uitzondering van tweedehandstoestellen)
- Zonnecellen
- ...

De aankoop van fokdieren wordt niet gesubsidieerd en afhankelijk van de investering waarvoor u steun aanvraagt zal u mogelijk aan een aantal extra voorwaarden moeten voldoen.

Ook hier herinneren we eraan dat investeringen in hoofdzaak gericht moeten zijn op zuivere landbouw (paardenfokkerij, hengstenhouderij, productie van paardenmelk, slachtdieren, opleiden van zelf gefokte veulens) of in nevenactiviteit op diversificatie zoals de uitbating van paardenpensions en KI-centra, hoevetoerisme, thuisverkoop van zelfgemaakte landbouwproducten, ...

Bijlage 1 bij omzendbrief 48

Overzicht van de subsidiabele investeringen en de steunintensiteit

aard van de investeringen	beschrijving van de investering met vermelding van de bijzondere voorwaarden	steun
groep 1: investerings die specifiek zijn voor de biologische landbouw	<ul style="list-style-type: none"> • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen en de omheining van uitlopen die voldoen aan de normen voor biologische veehouderij vermeld in de lastenboeken voor de dierlijke biologische productie, op voorwaarde dat de aanvrager de biologische productiemethode toepast (bewijs voorleggen); • aanleg van hoogstamboomgaarden in de bioteelt; • andere gelijksoortige investeringen die specifiek zijn voor de biologische landbouw. 	40 %
groep 2: investerings gericht op de realisatie van een landbouw met verbrede doelstellingen, duurzame landbouw of de reconversie van het landbouwbedrijf	<ul style="list-style-type: none"> • installatie voor waterzuivering op bedrijfsniveau, met inbegrip van de installaties voor waterzuivering in het kader van hergebruik van overtollig regen- en beregeningswater; • uitrusting voor het reinigen van de rookgassen van stookinstallaties met cyclonen, doekenfilters of rookgaswassing; • installatie van een eerste energiescherm in een bestaande serre en in een nieuwbouwserra; • stalverluchtingssysteem met een filter ter bestrijding van de geur- en stofhinder (biofilter, biobed, stoffilters, luchtwassers); • installatie van een warmtebuffer en een rookgascondensor; • installatie van een warmtepomp in combinatie met koude-warmteopslag als onderdeel van de inrichting van een gesloten kas; • installatie van een energiebesparende kasomhulling (dubbel glas, gecoat glas, kunststof kanaalplaten); • nieuwe verwarmingsinstallaties of omschakeling van bestaande verwarmingsinstallaties naar gas of hernieuwbare brandstoffen, inclusief installaties voor warmtekrachtkoppeling; • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor de aanmaak van zuivelproducten (met melk van het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit; • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor het versnijden, bereiden en verkoopklaar maken van vlees (geproduceerd op het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit; • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor het artisanal verwerken en verkoopklaar maken van land- en tuinbouwproducten (andere producten dan melk en vlees, die geproduceerd zijn op het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit; • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die bestemd zijn voor de rechtstreekse verkoop van de eigen productie (al dan niet in verwerkte vorm) aan de consument of in een buurtwinkel, met inbegrip van een opslag- of koelruimte die bestemd is voor de verkoopklare voorraad van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is om die activiteit uit te oefenen; • investeringen in vaste en verplaatsbare installaties zoals vogelnetten, imitatie-roofvogels, care-eyeballonnen en afschrikwindmolentjes, gericht op het beperken van schade door vogels of ander wild met uitzondering van knalapparatuur; • mechanische of thermische onkruidbestrijding of loofdoding (schoffelman- 	30 %

<p>groep 3: investeringen in onroerend goed, gericht op de realisatie van een structuurverbetering</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bouwen, verbouwen en uitrusten van melkveestallen, inclusief melkinstallatie, en van jongveestallen voor jongvee van dat melkvee; • bouwen, verbouwen en uitrusten van vleesveestallen en van jongveestallen voor jongvee van dat vleesvee; • bouwen van een nieuwe ammoniakemissiearme stal, die voorkomt op de lijst van ammoniakemissiearme stallen van het Vlarem, op voorwaarde dat in zeugenstallen groepshuisvesting wordt toegepast en dat in legkippenstallen volièrehuisvesting of grondhuisvesting wordt toegepast; • uitrusten van nieuwe ammoniakemissiearme legkippenstallen met volièrehuisvesting of grondhuisvesting; • bouwen, verbouwen en uitrusten van vleeskalverstallen; • bouwen van bijkomende mestopslagcapaciteit op het veebedrijf van mest van de veestapel van het bedrijf in afwachting van de verspreiding op het land om te voldoen aan de bepalingen van artikel 9, §1 van het Mestdecreet van 22 december 2006; • verbouwen en uitrusten van bestaande varkens- en pluimveestallen met het oog op de verbetering van het leefmilieu, de hygiëne en het welzijn van de dieren; • herstellen van daken van hoeven met een cultuurhistorisch karakter, type vierkantshoeven of gelijkgesteld, ongeacht de bestemming van de bedrijfsruimten; • bouwen, verbouwen en uitrusten van stallen voor herten, schapen, geiten, konijnen en eventueel het bijbehorende jongvee; • bouwen, verbouwen en uitrusten van stallen voor paarden, met inbegrip van gebouwen voor het trainen van paarden en de aanleg van een buitenpiste (geen manèges). Paardenpension wordt aanvaard als vorm van diversificatie; • bouwen, verbouwen en uitrusten van gebouwen voor een zeer specifieke dierlijke productie, zoals de kweek van slakken, insecten en larven (geen honden- en nertsenkwekerijen); • sleufsilos met recuperatiesysteem voor silosappen; • bouwen, verbouwen en uitrusten (bijvoorbeeld verwarming, energieschermen, beregening, substraatinstallaties, tabletten) van serres in glas of plastic op vaste voet; • systemen voor het hergebruik van beregeningswater, opvang en hergebruik van hemelwater als beregeningswater; • afbraak van serres in combinatie met een project voor het oprichten van nieuwe serres (op dezelfde locatie of elders), met uitsluiting van kosten voor bodemsanering; • bouwen, verbouwen en uitrusten van kwekerijen van paddestoelen; • bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen voor de productie van witloof, met inbegrip van de hydrocultuurinstallatie; • bouwen, verbouwen en uitrusten van gebouwen voor een zeer specifieke plantaardige productie (in-vitroculturen); • installaties voor de robotisering van de productie; • frigo's; • beregeningsinstallaties en installaties voor fertigatie (andere dan serre-uitrusting), maar niet op basis van grondwater; • aanleg van terreinen voor container- en stellingenteelt, evenals de specifieke terreinuitrusting in de boom- en sierteelt (algemeen); • loodsen voor de opslag en de bewaring van de productie, het markt klaar maken van de productie of voor het stallen van machines en materieel (geen huisvesting van dieren); • erfverharding en andere infrastructuurwerken in onroerende staat (opvangbassins voor hemelwater, kavelwegen, reinigingsplaats met bezinkput voor voertuigen, andere bezinkputten, opslagplaats voor vaste mest op kopakker, verhardingen voor de beperking van grondtarra); 	<p>20 %</p>
--	--	-------------

Het bedrag van de subsidie wordt vastgelegd per bedrijfsleider en beperkt tot een maximum van 1.000.000 euro in de periode 2007 tot 2013. Daarnaast bestaat er een maximumbedrag per veestandplaats of m² bedrijfsgebouw. De maximumbedragen vindt u in de onderstaande lijst.

Voor de zuiver agrarische paardenhouderij onthouden we dat maximaal 285 euro per m² wordt aanvaard als subsidiabele investering voor het bouwen, verbouwen en inrichten van stallen met boxen (categorie 20%). Daarnaast kan tot 180 euro per m² teruggevorderd worden voor een rijhal (eveneens 20%). Ook hier kan u mogelijk extra zaken ontdekken van toepassing op uw eigen bedrijf (bv. Het educatief toegankelijk maken van het landbouwbedrijf voor een breder publiek – bv. hoevetoerisme).

Het steunbedrag voor investeringen is naast deze zaken ook afhankelijk van specifieke bijkomende voorwaarden.

Bijlage 1a: Maximum investeringsbedragen waarop steun kan verkregen worden

aard van de constructie	bedrag in euro (exclusief btw)
melkveestallen (zonder melkinstallatie, ruimte voor jongvee en stro-opslag):	
- standaardligboxenstal:	3250 euro/koe
- gedeeltelijk ingestrooide stal:	4000 euro/koe
melkinstallaties:	
- melkleiding:	500 euro/koe
- melkstal:	800 euro/koe
- melkrobot: (1)	110.000 euro/robot
- melkcarrousel (1):	7500 euro/carrousel-standplaats (excl. gebouw)
zoogkoeienstallen (zonder stro-opslag):	2500 euro/koe
vleesveestallen:	2150 euro/dier
jongveestallen:	1350 euro/dier
vleeskalverstallen (2):	750 euro/dier
fokvarkensstallen (incl. mestopslagplaats en meerkosten ammoniakemissiereductie):	2750 euro/zeug
vleesvarkensstallen (incl. mestopslagplaats en meerkosten ammoniakemissiereductie):	400 euro/plaats
schapenstallen (exclusief melkinstallatie):	325 euro/plaats
geitenstallen (inclusief melkinstallatie):	600 euro/plaats
pluimveestallen:	
- stallen voor leghennen (kooien en ammoniakemissiereductie):	25 euro/kip
- stallen voor leghennen (volièresysteem en ammoniakemissiereductie):	28 euro/kip
- stallen voor vleeskuikens (met ammoniakemissiereductie):	13 euro/kuiken
paardenstallen:	
- stallen met boxen en inrichting:	285 euro/m ²
- rijhal:	180 euro/m ²
konijnenstallen:	
- stallen voor voedsters:	7,5 euro/voedster
- stallen voor vleeskonijnen:	4 euro /vleeskonijn
loodsen:	
- gesloten loods (gepolierde vloer, geïsoleerd, poorten):	200 euro/m ²
- aardappelloods (met binneninrichting):	250 euro/m ²
- witloofloods (zonder hydrocultuurinstallatie):	200 euro/m ²
- fruitloods (zonder frigo):	200 euro/m ²
serres voor groenteteelt:	
- serres, licht verwarmd:	55 euro/m ²
- serres, zwaar verwarmd met energiebesparende voorzieningen:	100 euro/m ²
serres voor sierteelt:	
- serres, licht verwarmd:	75 euro/m ²
- serres, zwaar verwarmd met energiebesparende voorzieningen en tabletten:	150 euro/m ²
inrichting witloofloods voor hydrocultuur:	30.000 euro/ha forcerie
inrichting champignonbedrijf (3):	375 euro/m ²
erfverharding:	25 euro/m ²
educatief toegankelijk maken van het landbouwbedrijf voor een breder publiek (onder meer hoevetoerisme):	150.000 euro per bedrijf bij maximaal 8 verblijfs-eenheden

(1) Investering is verantwoord vanaf een zeker quotum met daaraan gekoppeld een minimum aantal koeien (orde 60).

(2) Voor de omschakeling naar groepshuisvesting geldt een maximumbedrag van 300 euro/dier.

(3) Dat bedrag is niet geldig bij mechanische pluk.

Bijlage 1b: Maximumprijzen voor overname van bedrijfsbekleding

aard overgenomen bedrijfsbekleding	bedrag in euro
navetten	200 euro/ha
werkelijk betaalde voorschotten aan teelten	750 euro/ha
voorraden	20.000 euro/bedrijf

(Vlaamse Overheid – Beleidsdomein Landbouw en Visserij – <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=199>)

1.3. VORMEN VAN VLIF-STEUN

a. Rentesubsidies en Kapitaalpremies

Indien nieuwe vestigingen of investeringen aan bestaande bedrijven gefinancierd worden met een lening kan het VLIF jaarlijks, en voor een vastgestelde periode, een gedeelte van de rentelast betalen. Deze *rentesubsidie* bedraagt maximaal 3 of 4%, al naargelang de aard van de investering, voor een periode tussen 5 en 15 jaar.

Wanneer investeringen in bestaande bedrijven gefinancierd worden met krediet, kent VLIF aanvullend op de rentesubsidie, die geactualiseerd wordt, steeds een *kapitaalpremie* toe omdat een bepaald steunvolume (gaande van 10 tot 40 %) nooit exact met rentesubsidie uitgeput kan worden. Wanneer de investeringen volledig gefinancierd worden met eigen middelen wordt de steun integraal onder vorm van een kapitaalpremie toegekend.

De kapitaalpremies worden in twee gelijke delen uitbetaald. De betaling van de eerste helft volgt op de controle van de investeringsbewijzen. De betaling van de tweede helft gebeurt één jaar na de eerste betaling. Een premie kleiner dan 1.000 € wordt in één keer uitbetaald.

Vanaf 1 januari 2008 bedraagt de totale gekapitaliseerde vestigingssteun maximaal 55.000 euro (cfr. omzendbrief 43). Het maximumbedrag is hetzelfde ongeacht de aard van het bedrijf of de concrete vestigingskosten. De vorm van de steun verschilt naargelang het een vestiging betreft als landbouwer-natuurlijke persoon (in een eenmanszaak of in een maatschap) of een vestiging als mandataris van een landbouwer-rechtspersoon.

Bij een vestiging als landbouwer-natuurlijke persoon heeft de steun de vorm van:

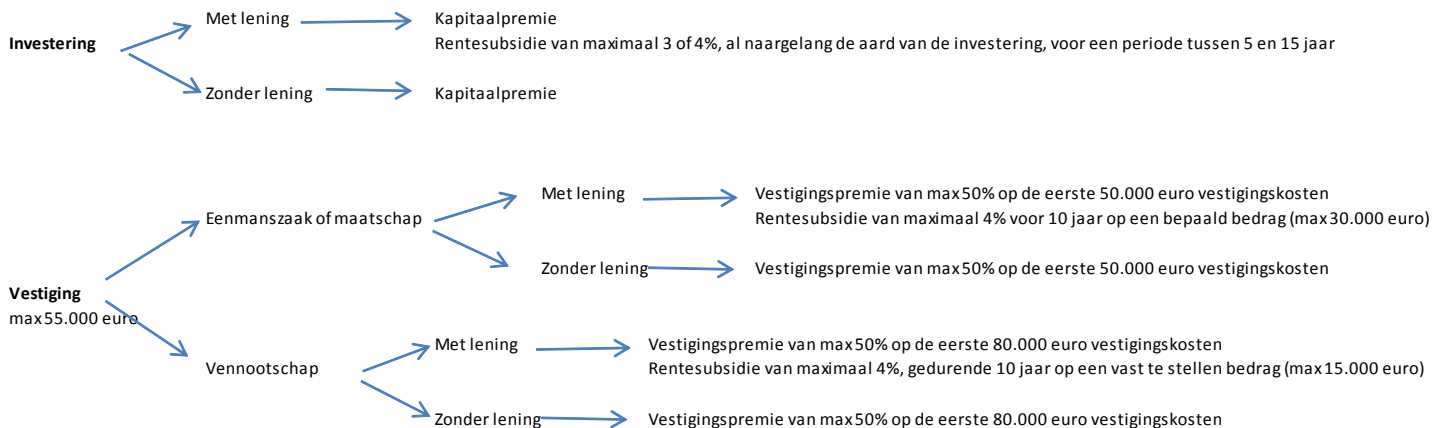
- Een vestigingspremie van maximaal 50 % op de eerste 50.000 euro aanvaardbare vestigingskosten;
- Een rentesubsidie op de aanvaardbare vestigingskosten die het bedrag van 50.000 euro overtreffen. De rentesubsidie bedraagt maximaal 4 % gedurende 10 jaar met 1 jaar vrijstelling van kapitaalaflossing. Deze vrijstelling is van toepassing op een bedrag dat afhankelijk is van
  - o Het maximumbedrag aan vestigingssteun onder vorm van rente-subsidie
  - o De periodiciteit
  - o De vrijstelling
  - o De actualisatievoet

De gekapitaliseerde waarde van de rentesubsidie bedraagt ten hoogste 30.000 euro en alleen vestigingskosten die gefinancierd worden met krediet bij een erkende bank komen in aanmerking voor steun.

Bij een vestiging als beherende vennoot, zaakvoerder, bestuurder of gedelegeerd bestuurder met de kwalificatie landbouwer van een landbouwer-rechtspersoon heeft de steun de vorm van:

- Een vestigingspremie van maximaal 50 % op de eerste 80.000 euro aanvaardbare vestigingskosten;
- Een rentesubsidie op de aanvaardbare vestigingskosten die het bedrag van 80.000 euro overtreffen. De rentesubsidie bedraagt maximaal 4 % gedurende 10 jaar met 1 jaar vrijstelling van kapitaalaflossing op een bedrag dat afhankelijk is van het maximumbedrag aan vestigingssteun onder vorm van rentesubsidie, de periodiciteit, de vrijstelling en de actualisatievoet.

De gekapitaliseerde waarde van de rentesubsidie bedraagt ten hoogste 15.000 euro en alleen vestigingskosten die gefinancierd worden met krediet bij een erkende bank komen in aanmerking voor steun.

b. Overheidswaarborg

Als u een lening aangaat wil de bank er zeker van zijn dat u deze terugbetaalt. Daarom zal de bank waarborgen vragen zoals een hypotheek op uw woning of de persoonlijke borgstelling van de aanvrager of een derde persoon. Toch beschouwt de bank ook deze niet steeds als voldoende.

Vaak kunnen ondernemers geen toereikende zekerheden bieden voor de grote bedragen die ze willen lenen, waardoor de bank de aanvraag afkeurt. In dat geval kan de overheid borg staan voor een deel van de leensom. De overheid zorgt er dan voor dat de bank geen schade ondervindt als u de rente en aflossing niet kan betalen. U blijft natuurlijk aansprakelijk voor het geleende bedrag.

Landbouwers met een VLIF-rentesubsidie kunnen voor de kredieten een aanvullende bankborgstelling vragen. De overheid verwacht dan wel dat alle andere mogelijkheden zijn uitgeput. Voor de borgstelling moet een bijdrage betaald worden.

1.4. VLIF-STEUN VOOR NIET-LANDBOUWONDERNEMINGEN EN ONRENDABELE AGRARISCHE BEDRIJVEN

VLIF-subsidies kunnen in de regel enkel toegekend worden aan zuivere agrarische bedrijven. Toch bestaan er twee uitzonderingen:

- *Sociale instellingen en consumentencoöperaties* kunnen ondersteuning verkrijgen voor investeringen.
- *Nieuwe groeperingen* (bv. voor de gemeenschappelijke afzet van producten) maken kans op een startpremie.
- *De agrovoedingssector* (primaire verwerking van land- en tuinbouwproducten) wordt één keer per jaar opgeroepen om een subsidieaanvraag in te dienen voor recente investeringen in innovatieve projecten, alternatieve energie,

energiebesparingen en leefmilieu. In 2009 werden 66 ingezonden dossiers goedgekeurd. Deze steun komt zowel uit de hoek van ELFPO (zie hoofdstuk 2) als uit het VLIF.

- *Jonge landbouwers met liquiditeitsproblemen* kunnen onder bepaalde voorwaarden tot 80% waarborg op hun overbruggingskredieten via het VLIF verkrijgen.
- *De omkaderingssector van land- en tuinbouw* (praktijkcentra¹⁰ en vergelijkbare instellingen) die bijdragen aan de ontwikkeling van de land- en tuinbouw of de activiteiten op agrarische bedrijven worden eveneens regelmatig opgeroepen om een steunaanvraag in te dienen. Indien de subsidies voor hun investeringen worden goedgekeurd komen deze volledig uit de VLIF-fondsen.

Voor meer details over deze specifieke ondersteuningsmogelijkheid kan u terecht op www.vlaanderen.be/VLIF.

1.5. VLIF-STEUN AANVRAGEN

Alle nodige documenten en contactgegevens voor VLIF-steunaanvragen kan u vinden bij het beleidsdomein Landbouw en Visserij op www.vlaanderen.be/VLIF.

Indien u een bedrijf wenst over te nemen neemt u best de *Handleiding voor bedrijfsovername in land- en tuinbouw (vestiging)* van de Vlaamse Overheid door.

Indien u besluit om VLIF-steun aan te vragen, raden wij u aan om de gedetailleerde informatie en wetteksten door te nemen op www.vlaanderen.be/VLIF. U kan eventueel contact opnemen met één van de buitendiensten voor bijkomende vragen. De contactgegevens vindt u eveneens op de website.

---

¹⁰ In praktijkcentra worden nieuwe variëteiten, rassen en technieken op hun waarde getest. Daarmee zijn deze instellingen de laatste stap van het onderzoeksproces en van onschatbaar belang om de koplopersrol van de Vlaamse landbouw op vele vlakken te behouden. De Vlaamse overheid begeleidt daarom de uitvoering van het onderzoeksprogramma van deze instellingen en komt tussen in hun financiering. (Bron: Vlaamse Overheid – Beleidsdomein Landbouw en Visserij – <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=300>)

2. BEDRIJFSTOESLAG

Indien u nog nooit gehoord heeft van de term *bedrijfstoeslag*, klinken begrippen als *rechtstreekse inkomenssteun*, *MTR-rechten*, *toeslagrechten*, *rechtstreekse EU-steun* of *Pijler I van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid*, u misschien wel bekend in de oren. Al deze zaken verwijzen in feite naar één en dezelfde subsidie, die veruit de grootste is waarop de Europese landbouwers beroep kunnen doen.

Bepaalde landbouwers, waaronder ook paardenhouders, ontvangen via de bedrijfstoeslagregeling rechtstreekse betalingen om hun inkomen op peil te houden. Deze worden gefinancierd vanuit Europa en aangestuurd door het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid – Pijler I (zie hoofdstuk 2). Rechtstreekse inkomenssteun is zeker niet nieuw. De maatregel bestaat al talrijke jaren om landbouwers te helpen het hoofd te bieden aan economisch moeilijke tijden en de steeds strengere eisen rond kwaliteit, veiligheid, milieu enzovoort.

2.1. ONTSTAAN

Rechtstreekse inkomenssteun bestaat al lang maar werd door de jaren heen een aantal keren omgevormd. Het huidige systeem staat bekend als de *bedrijfstoeslagregeling*. Deze werd bij de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in 2003 ingevoerd en vormt momenteel een belangrijke vorm van Europese landbouwsubsidies.

In het verleden subsidieerde Europa enkele welbepaalde gewassen. Indien een landbouwer tussen de periode 2000 en 2002 deze subsidiabele gewassen teelde, bekeek Europa hoeveel grond hij/zij toen gemiddeld bebouwde en hoeveel subsidie hiervoor verkregen werd. Op basis daarvan bepaalde men voor hoeveel grond deze landbouwer vanaf 2005 premies kon krijgen. Deze premies noemt men *toeslagrechten* (MTR). Het maakt niet meer uit hoeveel de landbouwer oogst en binnen bepaalde grenzen mag hij/zij zelfs kiezen wat er met de grond gebeurt. Men kijkt enkel naar de hoeveel grond die hij/zij ter beschikking heeft. Zo kan de landbouwer optimaal inspelen op de marktsituatie. Naast steun voor gewassen werden ook andere steunmaatregelen in de bedrijfstoeslag geïntegreerd, zoals de premie voor mannelijke runderen en de melkpremie.

2.2. VOORWAARDEN EN WERKWIJZE

Een paardenhouder die gebruik maakt van landbouwgrond komt in aanmerking voor bedrijfstoeslag. Er worden geen vereisten opgelegd met betrekking tot uw specifieke hippische activiteiten, uw arbeidsinkomen, uw beroep, het ras van uw paarden, ...

U dient wel aan onderstaande voorwaarden te voldoen:

a. U bezit toeslagrechten

Toeslagrechten kunnen tot op zekere hoogte vergeleken worden met *nutriëntenemissierechten* (NER): Enkele jaren geleden werd een bepaalde hoeveelheid toeslagrechten verdeeld onder de destijds in aanmerking komende landbouwers. Het aantal toeslagrechten is sindsdien constant gebleven. Er worden geen nieuwe toegekend.

Indien u geen toeslagrechten bezit zal u deze dus moeten aankopen van een landbouwer die bijvoorbeeld zijn activiteiten stopzet of terugschroeft. De rechten worden onder andere te koop aangeboden in landbouwmagazines, vaak onder de vermelding “MTR-rechten te koop”. Verkopers mogen de prijs zelf bepalen.

Let wel, niet alle toeslagrechten zijn gelijkwaardig. Hun waarde wordt uitgedrukt in Euro/hectare. Sommige geven recht tot grotere subsidiebedragen dan andere. De kostprijs van die rechten zal dus hoger liggen. Gemiddeld komt het subsidiebedrag neer op een 400 euro per hectare.

De waarde van de toeslagrechten heeft enkel gevolgen voor het subsidiebedrag. De werkwijze en voorwaarden blijven dus dezelfde, onafhankelijk van de waarde van het toeslagrecht.

Opgelet!

Het is mogelijk dat de bedrijfstoelageregeling in 2013 grondig herzien wordt. Eén van de aanpassingen zou kunnen zijn dat men de waarde van alle toeslagrechten gelijktrekt.

Hou hier rekening mee. U kan dit best bespreken wanneer u verder advies inwint bij de provinciale buitendiensten van de Administratie Landbouw en Visserij.

Iedereen die landbouwgrond in gebruik heeft kan toeslagrechten kopen. Ze kunnen enkel overgedragen worden via een standaardformulier dat u kan terugvinden op de website van Landbouw en Visserij (zie hieronder). Om dit te vervullen moet u een landbouwnummer invullen. Personen die er geen hebben zullen dat dus moeten aanvragen.

Er bestaan drie verschillende contracten:

- *Formulier V1: Definitieve overdracht van toeslagrechten ZONDER gelijktijdige verkoop van grond*
- *Formulier V2: Definitieve overdracht van toeslagrechten MET gelijktijdige verkoop van grond*
- *Formulier V3: Tijdelijke overdracht van toeslagrechten MET gelijktijdige verhuur van grond*

In dit laatste geval moet de grond gepacht worden. Een gewone verhuur komt niet in aanmerking. Het houden en zelfs het fokken van rijpaarden wordt overeenkomstig een vaststaande rechtspraak uitgesloten van het toepassingsgebied van de Pachtwet. Voor paardenhouders is het dus enkel in zeer zeldzame omstandigheden mogelijk om toeslagrechten tijdelijk over te nemen. Neem gerust contact met ons op voor meer informatie over de Pachtwet.

Opgelet!

De overdracht van de toeslagrechten gebeurt 6 weken na de indiening van het formulier en enkel indien de nieuwe eigenaar op die datum een landbouwnummer heeft en geregistreerd staat in het identificatiebestand van ALV-MIB (Agentschap voor Landbouw en Visserij | Afdeling Markt- en Inkomensbeheer).

Hou hier rekening mee. Toeslagrechten moeten immers jaarlijks aangevraagd worden via de verzamelaanvraag. Op de indiening van deze verzamelaanvraag staat een strenge deadline (rond 21 april). Als u de toeslagrechten nog niet in bezit heeft op die datum kan u de bijhorende subsidie voor dat jaar niet aanvragen.

Overdrachtformulieren voor toeslagrechten moeten dus uiterlijk 6 weken voor de voornoemde deadline ingediend worden, zijnde rond 10 maart.

b. Indienen van een verzamelaanvraag

U kan de premie enkel ontvangen als u jaarlijks een verzamelaanvraag¹¹ indient. Via deze verzamelaanvraag geven landbouwers aan de overheid te kennen welke percelen zij in gebruik hebben en welke bestemming ze krijgen in het huidige oogstjaar. Deze gegevens worden doorgegeven aan alle bevoegde instanties zoals de Vlaamse Landmaatschappij – De Mestbank (VLM) en de gemeenten die een belasting heffen op landbouwgrond.

Daarnaast kunnen via de verzamelaanvraag verschillende subsidies aangevraagd worden waaronder dus ook de bedrijfstoeslag.

De meeste landbouwers zijn verplicht om een verzamelaanvraag in te dienen. Indien u dat niet bent maar wel subsidies wil aanvragen kan u dit vrijwillig doen. Hiertoe zal u zich kenbaar moeten maken bij de overheid en een landbouwnummer moeten aanvragen. Iedereen die landbouwgrond gebruikt kan dat bekomen. Ook de gegevens van mensen die een vrijwillige aanvraag indienen worden doorgegeven aan de verschillende bevoegde instanties zoals de gemeenten en de VLM.

¹¹ Om de agrarische sector optimaal te ondersteunen, hebben verschillende organisaties binnen de Vlaamse overheid nood aan gegevens van ondernemingen en particulieren met landbouwpercelen in Vlaanderen of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Vanaf 2007 stuurt de Vlaamse overheid jaarlijks een zogenaamde *verzamelaanvraag* naar alle betrokkenen. Het Agentschap voor Landbouw en Visserij ontvangt en verwerkt de verzamelaanvragen. Vervolgens verspreidt het Agentschap de relevante gegevens naar andere betrokken administraties zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

Niet iedereen moet een verzamelaanvraag indienen. U bent hiertoe slechts verplicht indien u aangifteplichtig bent in het kader van het Mestdecreet. U bent aangifteplichtig in het kader van het Mestdecreet indien u:

- Een mestproductie vanaf 300 kg P₂O₅ realiseert en/of
- 2 ha of meer Vlaamse landbouwgronden in gebruik heeft en/of
- Op een Vlaamse oppervlakte vanaf 50 are een gewas teelt op een groeimedium (plantenvoedingsbodem die geen landbouwgrond is)

Buiten de aangifteplicht in het kader van het Mestdecreet doet de verzamelaanvraag ook dienst als aanvraag voor de hieronder vermelde steunmaatregelen (Klik op de tekst voor meer informatie):

- De bedrijfstoeslagregeling met activering van toeslagrechten (rechtstreekse inkomenssteun aan de landbouwers), beheerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- Agromilieuverbintenissen, beheerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- Beheerovereenkomsten, beheerd door de Vlaamse Landmaatschappij
- Inkomenscompensatie of onderhoudssubsidie bij het bebossen van landbouwgronden in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos
- ...

Om aanspraak te kunnen maken moet de aanvrager zich als landbouwer kenbaar gemaakt hebben bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij, over de nodige rechten beschikken en/of voldoen aan specifieke voorwaarden. Neem gerust contact op met ons of met het Agentschap voor Landbouw en Visserij voor meer informatie over subsidies. Gedetailleerde en recente informatie over de verzamelaanvraag kan u ook vinden op www.vlaanderen.be/landbouw/verzamelaanvraag.

c. De landbouwgronden die u gebruikt en de bestemming die u eraan geeft komen in aanmerking voor de activering van toeslagrechten

Om een toeslagrecht te activeren moet u een overeenkomstige hoeveelheid grond in gebruik hebben. U heeft ongeveer 1 hectare landbouwgrond nodig om 1 toeslagrecht te activeren. Let wel, de grond moet in landbouwzone liggen en bovendien goed bruikbaar zijn voor landbouwdoeleinden. Zaken als middenbermen of kleine stukjes grasland aan op- en afritten van autostrades worden niet aanvaard.

In de verzamelaanvraag zal u moeten aangeven welke toeslagrechten u aan welke hectaren grond wil koppelen. Deze koppeling is niet genoeg. U zal ook moeten aangeven wat u met die grond gedaan heeft gedurende het laatste oogstjaar. Niet alle bestemmingen worden immers aanvaard. Bij het verzenden van de verzamelaanvraag voegt de overheid steeds een uitgebreid toelichtingdocument toe. Hierin vindt u een overzicht van de subsidiabele teelten. U kijkt daarvoor bij de bijlagen in de tabel met hoofdteelten. Indien er in de kolom "Hoofdteelten A" een kruisje staat betekent dit dat er met die bepaalde teelt toeslagrechten geactiveerd kunnen worden. Een graasweide voor paarden, die al dan niet gehooïd wordt, komt momenteel in aanmerking, evenals akkers waarop courante paardenvoedergewassen zoals suikerbieten, voederbieten, maïs en haver geteeld worden. De lijst wordt jaarlijks aangepast. Hou deze dus goed in het oog.

d. U leeft de randvoorwaarden na

In ruil voor de ondersteuning verwacht de EU dat de ontvangers de zogenaamde *randvoorwaarden* naleven op het gebied van:

- Volksgezondheid
- Diergezondheid en gezondheid van planten
- Dierenwelzijn
- Normen voor het in stand houden van de landbouwgronden in goede landbouw- en milieuconditie

Opdat landbouwers, en dus ook paardenhouders, zich optimaal kunnen informeren over het naleven van deze randvoorwaarden riep de Vlaamse overheid het *Bedrijfsadviesstelsel* (BAS) in het leven. Dit is een subsidie die het mogelijk maakt om financieel voordelig bedrijfsadvies in te winnen. Lees hier meer over in punt 3 van dit hoofdstuk.

Hiernaast dient u *goede landbouw- en milieucondities* na te streven en het *areaal aan blijvend grasland op pijl* te houden.

Opgelet!

Indien u uw toeslagrechten twee opeenvolgende jaren niet gebruikt gaan deze definitief verloren. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien u meer rechten bezit dan u landbouwgrond in gebruik heeft. De niet-opgeëiste bedragen gaan naar een nationaal reserve voor jonge landbouwers.

2.3. SOORTEN TOESLAGRECHTEN

Er bestaan 2 soorten toeslagrechten:

- *Gewone toeslagrechten*: Om deze te activeren moet de landbouwer subsidiabele gronden in gebruik hebben. Dit zijn gronden waarop ook subsidiabele gewassen geteeld worden.
- *Speciale toeslagrechten*: Speciale toeslagrechten werden verleend aan landbouwers die bij de ontkoppeling geen gronden in gebruik hadden maar wel een premie ontvingen tijdens de referentieperiode. Deze speciale toeslagrechten werden ook verleend aan landbouwers die recht hadden op veel subsidies in verhouding met hun oppervlakte. Ze kunnen geactiveerd worden als men een minimum aantal dieren houdt of door gronden aan te geven. Indien men speciale toeslagrechten met gronden activeert, worden ze omgevormd tot gewone toeslagrechten. De omzetting is niet omkeerbaar, dus vanaf dat moment blijven het ook gewone toeslagrechten die niet meer omgezet kunnen worden in speciale toeslagrechten.

2.4. CONTROLE

Om de naleving van de voorwaarden na te gaan voert de overheid jaarlijks controles uit bij personen die bedrijfstoelage ontvangen.:

- 1 procent van de dossiers wordt gecontroleerd op de correcte naleving van de randvoorwaarden
- Bij 5 procent gaat men de in de verzamelaanvraag opgenomen percelen opmeten en nagaan of ze daadwerkelijk de bestemming kregen die opgegeven werd

Bedrijfstoelage behoort tot de taken van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Meer informatie vindt u bij de op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op volgende linken:

>Subsidies > Bedrijfstoelage

Omtrent het bekomen van toeslagrechten kan u meer te weten komen via dezelfde website. U klikt dan op onderstaande links:

> Mijn bedrijf > Rechten en quota > Toeslagrechten

Alvorens stappen te ondernemen neemt u best eerst contact op met de provinciale buitendienst van de administratie Landbouw en Visserij in uw regio:

Markt- en Inkomensbeheer Vlaams-Brabant | Ellipsgebouw (gelijkvloers) - Koning Albert II-Laan 35, bus 43 - 1030 Brussel | Tel. 02 552 73 00 | Fax 02 552 73 01 | Marian Van den Bossche, ingenieur | e-mail: mib.vlaamsbrabant@lv.vlaanderen.be

Markt- en Inkomensbeheer Antwerpen | Vlaams Administratief Centrum - Lange

Kievitstraat 111-113, bus 72 - 2018 Antwerpen | Tel. 03 224 92 00 | Fax 03 224 92 01
Kristien Vaes, ingenieur | e-mail: mib.antwerpen@lv.vlaanderen.be

Markt- en Inkomensbeheer Limburg | Vlaams Administratief Centrum (Blok A, niveau 2) -
Koningin Astridlaan 50 bus 6 - 3500 Hasselt | Tel. 011 74 26 50 | Fax 011 74 26 69 | Lieve
Put, ingenieur | e-mail: mib.limburg@lv.vlaanderen.be

Markt- en Inkomensbeheer Oost-Vlaanderen | Burgemeester Van Gansberghelaan 92 -
9820 Merelbeke | Tel. 09 272 22 00 | Fax 09 272 22 01 | Katrien Billiet, ingenieur | e-mail:
mib.oostvlaanderen@lv.vlaanderen.be

Markt- en Inkomensbeheer West-Vlaanderen | Baron Ruzettelaan 1 - 8310 Brugge | Tel.
050 20 76 20 | Fax 050 20 76 29 | Freddy Dedeyne, ingenieur | e-mail:
mib.westvlaanderen@lv.vlaanderen.be

3. BEDRIJFSADVIESSYSTEEM (BAS)

Landbouwers die beroep willen doen op bedrijfstoelage (zie hoofdstuk 3 deel 2) of PDPOII-steun (bv. Plattelandsontwikkeling – hoofdstuk 2, Agromilieumaatregelen – hoofdstuk 3, Beheersovereenkomsten – hoofdstuk 4, ...) moeten de zogenaamde *randvoorwaarden* naleven om in aanmerking te komen. Opdat zij zich voldoende zouden kunnen informeren over deze randvoorwaarden, riep de Europese Unie een verplichte maatregel in het leven die aanleiding gaf tot het Vlaamse *Bedrijfsadviesstelsel (BAS)*.¹² Zoals de benaming al doet vermoeden, zorgt de subsidie BAS ervoor dat land- en tuinbouwers financieel voordelig advies kunnen inwinnen rond hun bedrijfswerking. Dit beperkt zich niet tot de randvoorwaarden (zoals het naleven van de richtlijnen met betrekking tot milieu, volksgezondheid, diergezondheid, identificatie van dieren). Ook over de verhoging van de bedrijfsveiligheid en de optimalisatie van de bedrijfsvoering kan de ondernemer iets bijleren.

De Vlaamse overheid werkt hiervoor samen met privéadviesdiensten, erkend op basis van hun ervaring, vakkennis, technische en administratieve uitrusting en betrouwbaarheid. De adviesonderdelen worden thematisch opgesplitst in 5 modules:

- *Module 1 – milieu, goede landbouw- en milieuconditie (randvoorwaarden)*: Advies over de goede landbouw- en milieuconditie, de vogel-, habitat-, grondwater-, zuiveringsslib- en nitratenrichtlijn
- *Module 2 – planten- en volksgezondheid (randvoorwaarden)*: Advies over de plantaardige component van de verordening voor de levensmiddelenwetgeving en over de richtlijn gewasbeschermingsmiddelen
- *Module 3 – diergezondheid en -welzijn en volksgezondheid (randvoorwaarden)*: Advies over de toepassing op bedrijfsniveau van de verordeningen en richtlijnen rond volksgezondheid en diergezondheid (registratie, identificatie,...) inbegrepen de kennisgeving van ziekten en aspecten van dierenwelzijn
- *Module 4 – arbeidsveiligheid*: Advies over een aantal aspecten inzake arbeidsveiligheid op het landbouwbedrijf (ongevallen met dieren en machines, gevaarlijke producten, rugklachten, risicobeheer, elektriciteit, brandveiligheid, ...)
- *Module 5 – bedrijfsoptimalisatie*: Advies over bedrijfseconomische en milieukundige parameters en eventueel over de vermarkting van de voortgebrachte producten
  - o *Submodule 5.1 – bedrijfseconomische en milieukundige parameters*: De landbouwer houdt een jaar lang bedrijfseconomische en milieukundige parameters bij door het voeren van een aangepaste bedrijfseconomische boekhouding. Op basis van deze parameters wordt advies gegeven met als doel de bedrijfsvoering te verbeteren. Bij het advies hoort ook een anonieme vergelijking met de parameters van gelijkaardige bedrijven.
  - o *Submodule 5.2 – vermarktingsadvies*: Het vermarktingsadvies bestaat uit een SWOT-analyse (sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het bedrijf wat de voortgebrachte producten betreft), een consumentenanalyse inzake eisen gesteld aan de producten en een uitwerking van de marketingmix.

Om aanspraak te kunnen maken op de subsidies moeten modules 1, 4 en 5.1 verplicht gevolgd worden. Modules 2 en 3 zijn enkel verplicht als er aan plantaardige, of respectievelijk dierlijke, productie wordt gedaan op het bedrijf.

---

¹² De Subsidie Bedrijfsadviesstelsel valt onder As 1 van het PDPO II. Hierover leest u meer in hoofdstuk 2.

Module 5.2 is steeds optioneel. Er moet met andere woorden altijd een gedeelte over de randvoorwaarden gevolgd worden.

Om in aanmerking te komen voor deze subsidie moet u daarnaast land- of tuinbouwbedrijfshoofd te zijn. Dit is ruim gedefinieerd de natuurlijke of rechtspersoon die een land- of tuinbouwbedrijf uitbaat.¹³

De land- of tuinbouwer die een subsidie wil aanvragen in het kader van het bedrijfsadviesstelsel meldt zich via een aanvraagformulier bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij. U krijgt 2 jaar de tijd om het advies in te zamelen en de nodige facturen en betalingsbewijzen in te dienen. De subsidie bedraagt maximaal 80% van de advieskosten en zal nooit hoger zijn dan 1500 euro. Voor een volgende aanvraag is er een beperking van de tussenkomst tot 40 procent van de advieskosten, met een maximum van 750 euro. Een vervolgadvisie zal normaliter ook minder omvattend zijn. Tussen de datum van ondertekening van twee opeenvolgende bedrijfsadviesstelsel-aanvraagformulieren dient minstens een periode van drie jaar te zitten.

Meer informatie en een lijst van erkende adviesdiensten valt te raadplegen bij de subsidies op www.vlaanderen.be/landbouw/BAS.

---

¹³ Besluit Vlaamse Regering Bedrijfsadviesstelsel 17/11/2006

4. AGROMILIEUVERBINTENISSEN

Zoals u leest in hoofdstuk 2 schenkt het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid niet enkel aandacht aan het landbouwen *an sich* maar ook aan het platteland waarop agrarische activiteiten worden uitgevoerd. Deze pijler binnen het Europese Landbouwbeleid wordt het Europees Plattelandsbeleid genoemd. De eisen en steunmaatregelen die hierin beschreven worden, vertaalde Vlaanderen in een Vlaams Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO II). Dit moet het Vlaamse platteland op een duurzame manier helpen ontwikkelen aan de hand van richtlijnen en steunmaatregelen. Volgens het PDPO II dragen milieuvriendelijke landbouwproductiemethoden bij tot de duurzame ontwikkeling van het platteland. Daarom riep de Vlaamse Overheid de subsidie *Agromilieumaatregelen* in het leven.¹⁴ Landbouwers die hun gronden volgens welbepaalde milieuvriendelijke standaarden bewerken of beplanten, krijgen hiervoor een vergoeding.

Er bestaan 2 soorten Agromilieumaatregelen namelijk:

- *Agromilieuverbintenissen*: Af te sluiten met het Agentschap voor Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid
- *Beheersovereenkomsten*: Af te sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

De beheersovereenkomsten komen aan bod in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk bespreken we enkel de Agromilieuverbintenissen. Er bestaan 4 soorten:

- Mechanische onkruidbestrijding
- Bedrijfseigen teelt van plantaardige eiwitbronnen
- Milieuvriendelijke sierteelt
- Biologische landbouw

Landbouwers geven zich via de verzamelaanvraag op voor deze programma's.¹⁵ Zij moeten zich vijf opeenvolgende jaren aan alle voorwaarden houden om de gedurende die periode jaarlijkse subsidies te ontvangen.

¹⁴ De Agromilieumaatregelen vallen onder As twee van het PDPOII. Hierover vindt u meer informatie in hoofdstuk 2. Ze worden ook wel eens "hectaresteen" genoemd.

¹⁵ Om de agrarische sector optimaal te ondersteunen, hebben verschillende organisaties binnen de Vlaamse overheid nood aan gegevens van ondernemingen en particulieren met landbouwpercelen in Vlaanderen of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vanaf 2007 stuurt de Vlaamse overheid jaarlijks een zogenaamde *verzamelaanvraag* naar alle betrokkenen. Via de documenten die zij ontvangen kunnen ze alle nodige informatie in één pakket aan het Agentschap voor Landbouw en Visserij bezorgen. Het Agentschap verspreidt vervolgens de relevante gegevens naar andere betrokken administraties zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Niet iedereen moet een verzamelaanvraag indienen. U bent hiertoe slechts verplicht indien u aangifteplichtig bent in het kader van het Mestdecreet. U bent aangifteplichtig in het kader van het Mestdecreet indien u:

- Een mestproductie vanaf 300 kg P₂O₅ realiseert en/of
- 2 ha of meer Vlaamse landbouwgronden in gebruik heeft en/of
- Op een Vlaamse oppervlakte vanaf 50 are een gewas teelt op een groeimedium (plantenvoedingsbodem die geen landbouwgrond is)

Buiten de aangifteplicht in het kader van het Mestdecreet doet de verzamelaanvraag ook dienst als aanvraag voor de hieronder vermelde steunmaatregelen (Klik op de tekst voor meer informatie):

- De bedrijfstoelageregeling met activering van toeslagrechten (rechtstreekse inkomenssteun aan de landbouwers), beheerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- Agromilieuverbintenissen, beheerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- Beheersovereenkomsten, beheerd door de Vlaamse Landmaatschappij
- Inkomenscompensatie of onderhoudssubsidie bij het bebossen van landbouwgronden in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos
- ...

Om aanspraak te kunnen maken moet de aanvrager zich als landbouwer kenbaar gemaakt hebben bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij, over de nodige rechten beschikken en/of voldoen aan specifieke voorwaarden. Neem gerust contact op met ons of met het Agentschap

4.1. MECHANISCHE ONKRUIDBESTRIJDING

Voor gronden waarop onkruid uitsluitend op mechanische wijze bestreden wordt, kunnen landbouwers een subsidie van 250 euro per hectare verkrijgen.

Deze steun geldt voor alle openluchteelten uitgezonderd graslanden, grasklaver, bebossing en beschutte teelten. De landbouwer kan deze enkel aanvragen voor percelen gelegen in Vlaanderen en moet de mechanische onkruidbestrijding op minimaal 0,5 hectare werkelijk verbouwde oppervlakte toepassen. De verdelging mag zowel met eigen machines als via loonwerk gebeuren. Gebruik van herbiciden en bodemontsmettingsmiddelen is uit den boze. Onder bepaalde voorwaarden komt elke land- of tuinbouwer, zowel in hoofdberoep als in nevenberoep, in aanmerking.

Ook paardenhouderijen die hun gronden beplanten kunnen beroep doen op deze subsidies indien aan de voorwaarden voldaan wordt.

4.2. BEDRIJFSEIGEN TEELT VAN PLANTAARDIGE EIWITBRONNEN/VLINDERBLOEMIGEN

Voor de teelt van vlinderbloemige gewassen (grasklavermengsels, luzerne of rode klaver) kan een jaarlijkse subsidie van 275 euro per ha ontvangen worden. Deze steunmaatregel wordt ook wel de *subsidie voor grasklaver* genoemd.

Ze geldt enkel voor landbouwers, zowel in hoofdberoep als in nevenberoep, die een veeteeltbedrijf uitbaten met herkauwers die bij SANITEL/SANITRACE geregistreerd zijn. De percelen moeten in Vlaanderen liggen en de totale werkelijk betaalde oppervlakte moet minimum 0,5 ha bedragen.

Indien u enkel paarden heeft, kan u geen beroep doen op deze subsidies. Gemengde bedrijven met zowel paarden als herkauwers komen wel in aanmerking.

4.3. MILIEUVRIENDELIJKE SIERTEELT

De sierteler die gedurende 5 opeenvolgende jaren door registratie en planning het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen optimaliseert en vermindert, kan hiervoor een jaarlijkse subsidie ontvangen. Deze steunmaatregel heeft enkel betrekking op de sierteelt of op combinatiebedrijven.

---

voor Landbouw en Visserij voor meer informatie over subsidies. Gedetailleerde en recente informatie over de verzamelaanvraag kan u ook vinden op www.vlaanderen.be/landbouw/verzamelaanvraag.

4.4. GROENBEDEKKING

Landbouwers in hoofd- en nevenberoep die 5 jaar lang minstens 1 hectare Vlaamse weiden inzaaien met groenbedekking (klaver, raaigras, snijrogge, zomerhaver, ...) kunnen daar een jaarlijkse subsidie van 50 euro per hectare voor verkrijgen. Het perceel mag dan enkel geogst worden, niet begraasd. Momenteel worden er geen nieuwe vijfjarige verbintenissen meer gesloten maar het is niet uitgesloten dat deze steunvorm in de toekomst weer in het leven geroepen wordt.

Ook paardenhouderijen en combinatiebedrijven die groenbedekking inzaaien (om bijvoorbeeld hun paarden mee te voederen tijdens de winter) kunnen beroep doen op deze subsidies indien zij aan de voorwaarden voldoen.

4.5. BIOLOGISCHE PRODUCTIEMETHODE

Landbouwers in hoofd- en bijberoep die volgens de biologische productiewijze produceren, kunnen al naargelang de hoeveelheid gronden die ze bezitten en het aantal dieren per hectare jaarlijkse subsidies verkrijgen. Zij volgen hiervoor de bepalingen van *Verordening (EG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen*. Daarin staat onder andere vermeld dat een erkend controleorgaan jaarlijkse evaluaties maakt van het biobedrijf in kwestie.

Met betrekking tot de paardenwereld zijn het voornamelijk de melkerijen die hierop beroep kunnen doen.

4.6. WERKWIJZE

Zoals eerder vermeld, geven landbouwers zich via de verzamelaanvraag op voor deze programma's. Zij moeten zich vijf opeenvolgende jaren aan alle voorwaarden houden om gedurende die periode jaarlijkse steun te ontvangen. De Agromilieuverbintenissen worden beheerd door de dienst Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap Landbouw en Visserij.

Meer informatie en een overzicht van de voorwaarden valt te raadplegen bij de subsidies op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op onderstaande linken:

<Subsidies <Agromilieumaatregelen

5. OMSCHAKELINGSPLANNEN EN BEDRIJFSBEGELEIDING BIO-LANDBOUW

“Biologische landbouw is een uitgesproken vorm van duurzame landbouw. Het is een milieuvriendelijke productiemethode die veel aandacht besteedt aan de samenhang tussen plant, dier, mens en omgeving. In de biologische landbouw staan bodemvruchtbaarheid en milieu centraal. Een ruime vruchtwisseling, gebruik van groenbemesters en organische bemesting zijn typische kenmerken. In de veeteelt ligt de nadruk op dierenwelzijn, preventieve gezondheidszorg en biologisch geteeld veevoeder. Het gebruik van chemisch -synthetische bestrijdingsmiddelen, kunstmest, chemische toevoegingen in veevoeder, groeistimulatoren, hormonen en genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) zijn strikt verboden in bio.”

(Actieplan Biologische Landbouw II – 2003)

Omdat de biologische landbouw een schoolvoorbeeld is van duurzaam ondernemen in de agrarische sector, ondersteunt de Vlaamse Overheid bedrijven die willen omschakelen naar deze productiemethode.

Bio-producten kenden de laatste jaren een sterke opmars. Ook bijvoorbeeld paardenmelkerijen en ondernemingen met slachtpaarden kunnen hierop inspelen. Starten met biologische productie is daarentegen niet eenvoudig. De landbouwer komt voor heel wat organisatorische uitdagingen te staan.

De Vlaamse overheid wil de drempel voor omschakeling verlagen en de biologische productie maximale slaagkansen bieden. Daarom betaalt zij éénmalig een gedeelte van de kosten terug als de landbouwer in één van onderstaande programma's stapt:

- *Opstellen van een bedrijfsontwikkelingsplan:* Door een realistisch omschakelingsplan op te stellen, kan de kandidaat-biolandbouwer de mogelijkheden van het toekomstige bedrijf goed inschatten en aldus beslissen om al dan niet over te schakelen naar de biologische productiemethode.
- *Bedrijfsbegeleiding bij omschakeling:* Dankzij begeleiding op maat krijgt de landbouwer een houvast bij de effectieve omschakeling en wordt hij/zij doorheen de eerste moeilijke periode geloodst.

Om de kwaliteit van de voorlichting en begeleiding te garanderen worden enkel programma's van erkende centra gesubsidieerd.

5.1. HET BEDRIJFSONTWIKKELINGSPLAN

Om een idee te geven van wat een omschakeling naar de biologische productiemethode voor uw bedrijf zou betekenen, biedt de Vlaamse overheid een subsidie aan voor het opstellen van een bedrijfsontwikkelingsplan of omschakelingsplan. Dit is een document op maat van uw bedrijf dat u kan helpen beslissen om al dan niet over te schakelen. Het bevat minstens:

- De voorbereiding
- Uw interesses en verwachtingen
- De structurele en financiële kansen van uw bedrijf

- De uitwerking
- De noodzakelijke stappen bij de start of de omschakeling
- Analyse van de nodige aanpassingen, knelpunten en haalbaarheid
- De invulling van het productieplan in de eerste jaren
- De arbeidsbehoefte
- Een bedrijfseconomisch overzicht van onder andere
  - o De nodige bedrijfsstructurele aanpassingen
  - o De aan te kopen machines
  - o De vereiste aanpassing van de stallen
  - o De gemiddelde opbrengst per teelt per eenheid
  - o Het te verwachten arbeidsinkomen
  - o De afzetmogelijkheden

Wie komt in aanmerking?

- Kandidaat-landbouwers
- Gangbare landbouwers
- Landbouwers die niet langer dan 2 jaar geleden omgeschakeld zijn

Per bedrijf kan slechts één keer een vergoeding voor een bedrijfsontwikkelingsplan worden aangevraagd. Deze dekt een gedeelte van de kosten en bedraagt 868 euro per onderneming. Landbouwers die deze subsidie aanvragen worden uiteraard niet verplicht om daadwerkelijk over te schakelen op de biologische productiemethode.

5.2. BEDRIJFSBEGELEIDING BIJ OMSCHAKELING

Om de biologische landbouw maximale slaagkansen te geven, biedt de Vlaamse overheid een subsidie aan voor bedrijfsbegeleiding. Hierin zijn minimaal drie bedrijfsbezoeken per jaar inbegrepen. Een degelijke bedrijfsbegeleiding omvat een bespreking van de huidige bedrijfsvoering, een knelpuntenanalyse en een suggestielijst van mogelijke oplossingen:

- *Plantaardige productie:* Variëteitenkeuze, onkruid- en ziektebestrijding, bemesting, invulling van de arbeidsbehoefte, teeltrotatie, oogstwijze en opslag van de geoogste producten, kwaliteit en prijzen van de verkochte producten, verkoopkanalen, bedrijfseconomische resultaten en mogelijke wijzigingen van het assortiment
- *Dierlijke productie:* Aankoop dieren en fokbeleid, kostprijs en kwaliteit aangekochte en zelf geproduceerde voedermiddelen en gebruikte voedertechnieken, ziektebestrijding, stalling van de dieren en klimaatregeling, invulling arbeidsbehoefte, afzetkanalen, kwaliteit en afzetprijzen en bedrijfseconomische resultaten

Wie komt in aanmerking?

- Landbouwers in omschakeling
- Biologische landbouwers

Per landbouwer kan gedurende maximaal vijf jaar beroep gedaan worden op een vergoeding voor bedrijfsbegeleiding. Deze dekt een gedeelte van de kosten en bedraagt jaarlijks 496 euro.

5.3. WERKWIJZE

Indien u zich interesseert in één van deze subsidiemaatregelen, contacteert u een erkend centrum voor bedrijfsbegeleiding in de biologische landbouw. Enkel de door de Vlaamse overheid erkende centra komen in aanmerking.

Indien u aan de vereisten voor vergoeding voldoet, kan u een overeenkomst aangaan met een erkend centrum. Landbouwers die in aanmerking komen, hebben recht op een korting van 868 euro voor een bedrijfsontwikkelingsplan en een kostenreductie van 496 euro per jaar voor bedrijfsbegeleiding. De landbouwer moet zelf geen subsidies aanvragen maar krijgt de korting meteen. Het is immers het voorlichtingcentrum dat de subsidie aanvraagt bij de overheid.

De Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling voert de nodige kwaliteits- en administratieve controles uit. Indien u gebruik maakt van deze subsidiemaatregel, gaat u akkoord met deze controle. Alle wetten op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer worden hierbij gevrijwaard.

Deze steunmaatregelen vallen onder de bevoegdheid van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling – Biologische Landbouw van het Departement Landbouw en Visserij. Meer informatie en een lijst van erkende begeleidingscentra valt te raadplegen op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op de tab Bio.

Hier vindt u eveneens enkele voorbeeldmodellen terug van het bedrijfsontwikkelingsplan.

6. SUBSIDIE CONTROLEKOSTEN BIOLOGISCHE LANDBOUW

Biolandbouwers, waaronder bijvoorbeeld bepaalde paardenmelkerijen, worden door de overheid gecontroleerd om te verzekeren dat hun activiteiten voldoen aan de biologische productiemethoden en hun producten van hoge *biokwaliteit* zijn.

Vlaanderen stelt hoge eisen aan de verplichte inspectie. Dit betekent dat deze controlekosten erg hoog liggen. Om enerzijds de kwaliteitsgaranties te behouden, maar anderzijds de Vlaamse biologische marktdeelnemers niet langer de meerkost te laten dragen, kende Vlaanderen aanvankelijk een subsidie toe.

Kortweg konden alle gecontroleerde producenten, bereiders, verdelers van bulkproducten en invoerders een onmiddellijke korting op hun controlefactuur krijgen. Deze bedroeg 250 euro per marktactiviteit en was maximaal even hoog als de controlekost.

In 2010 ondergaat deze maatregel een transformatie. Het is nog niet duidelijk hoe de subsidie er in de toekomst uit zal zien. Voorlopig is deze niet beschikbaar.

Meer informatie over de voorwaarden en werkwijze vindt u bij de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij. U kan ook een kijkje nemen op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op de tab Bio.

7. ZORGBOERDERIJEN: SUBSIDIE VOOR DE ZORG EN ACTIVERING VAN ZORGVRAGERS OP LAND- OF TUINBOUWBEDRIJVEN

Vlaanderen kent een rijke traditie in het opnemen van één of andere vorm van zorg op het landbouwbedrijf. Een halve eeuw geleden was er op een groot gedeelte van de agrarische ondernemingen een zorgvrager aanwezig. Onder meer door de intensivering, specialisatie en mechanisatie is deze traditionele taak van de landbouw stilaan verdwenen. Een groot gedeelte van de arbeidstaken kan de zorgvrager immers niet meer uitvoeren.

In deze huidige context kan de landbouwer moeilijk ruimte maken voor zorgvragers, tenzij louter uit idealisme. Het bedrijfshoofd heeft immers een meer dan fulltime taak met het management en de uitvoering van landbouwwerkzaamheden. Indien er nog extra aandacht besteed moet worden aan een zorgvrager, gaat dat ten koste van andere dringende taken. Het rendement van de zorgvrager ligt daarenboven altijd lager dan dat van een gewone arbeidskracht. De quasi permanente begeleiding door iemand op het landbouwbedrijf is noodzakelijk, waardoor het netto-saldo zelden positief zal zijn.

Een vergoeding voor het opnemen van de zorgfunctie binnen het landbouwbedrijf is dan ook sociaal en maatschappelijk meer dan verantwoord. Om de landbouwers die deze diversificatie-activiteit uitbouwen te ondersteunen in hun voortrekkersrol, wordt een deel van de inkomstenderving vergoed die gepaard gaat met het verstrekken van deze zorg.

Er bestaan meerdere subsidies voor het inzetten van zorgvragers op landbouwbedrijven. De opvang van zorgvragers komt bijvoorbeeld ook in aanmerking voor VLIF-steun (zie punt 1 van dit hoofdstuk). Dit hoofdstuk behandelt enkel de steunmaatregel uitgewerkt in het *besluit van de Vlaamse regering van 14 oktober 2005 betreffende de toekenning van subsidies voor de zorg en activering van zorgvragers op land- of tuinbouwbedrijven*. De VLIF-steun staat volledig los van de regeling hier besproken. Beide subsidies kunnen wel gecombineerd worden.

7.1. VOORWAARDEN

Enkel land- of tuinbouwers in hoofd- of nevenberoep komen in aanmerking voor de *subsidie voor de zorg en activering van zorgvragers op land- of tuinbouwbedrijven*. Men hanteert hierbij de normen van het VLIF (zie punt 1 van dit hoofdstuk): De landbouwer mag een *natuurlijke persoon of een vennootschap* zijn en is aangesloten bij een *sociale kas voor zelfstandigen*. De aanvrager betaalt bijdragen aan het *sociale zekerheidsstelsel van de zelfstandigen* op basis van zijn of haar beroepsinkomsten en het *Bestuur der Directe Belastingen* van de Federale Overheidsdienst is op de hoogte van de beroepsinkomsten uit zijn of haar landbouwactiviteiten. Er worden tenslotte strikte eisen gesteld aan *arbeidstijd en inkomsten*:

- De aanvrager moet 50% van zijn of haar totale arbeidstijd spenderen aan zijn landbouwonderneming. Dit betekent bijvoorbeeld dat deze persoon niet meer dan halftime tewerk gesteld kan zijn.
- Op de belastingsbrief moet aangetoond worden dat 35% van zijn of haar beroepsinkomsten uit landbouw gewonnen wordt.

- Van deze 35% moet 50% uit de zuivere landbouw komen. Zoals hierboven aangehaald geldt slechts een beperkt aantal paardenactiviteiten als zuivere landbouw (paardenfokkerij, hengstenhouderij, productie van paardenmelk, africhten van zelfgefokte veulens en slachtdieren). Zuivere landbouw die niets met paarden te maken heeft geldt natuurlijk ook.
- Van deze 35% mag bijgevolg maximaal 50% uit landbouwdiversificatie komen waaronder: exploitatie van een paardenpension of KI-centrum, hoefveterisme, thuisverkoop van hoeveproducten ...

Daarnaast moet de voorziening waarmee de zorgboerderij-overeenkomst wordt afgesloten voldoen aan één van de volgende voorwaarden :

- De voorziening is erkend door de Vlaamse Gemeenschap met uitzondering van organisaties die actief zijn op het vlak van medisch verantwoord sporten en kinderopvang.
- De voorziening is een gemeenschapsinstelling voor bijzondere jeugdbijstand.
- De voorziening is een centrum voor leerlingenbegeleiding. Enkel jongeren die ten minste het eerste leerjaar van de eerste graad van het secundair onderwijs aangevat hebben en van wie de begeleiding door de CLB's kadert in het remediëren van problematische afwezigheden kunnen zorgvrager zijn in het kader van de zorgboerderij-overeenkomst.

Indien de voorziening niet voldoet aan deze voorwaarden, kan een aanvraag tot erkenning van de voorziening ingediend worden bij de adviescommissie zorgboerderijen.

7.2. STEUNHOEEVEELHEID

Indien de landbouwer of medewerker zelf instaat voor de zorg en activering van de zorgvrager ontvangt deze een subsidie van 40 euro per dag. Als de landbouwer enkel zijn bedrijfsinfrastructuur ter beschikking stelt, bedraagt de subsidie 15 euro per dag

Het maximale subsidiebedrag per dag is 40 euro, ongeacht het aantal zorgvragers aanwezig op het bedrijf. Enkel opvang overdag komt in aanmerking. Een dag is een periode van minstens 6 uur overdag. Een halve dag is een periode van minstens 3 uur overdag. Per dag mogen er op het land- of tuinbouwbedrijf maximaal 3 zorgvragers aanwezig zijn, uitgezonderd wanneer het over groepsopvang gaat.

Deze subsidie valt onder het zogenaamde *de-minimisregime*. Omdat staatssteun (aan bedrijven) een effect kan hebben op de Europese handelsmarkt, moet deze aangemeld worden bij de Europese Commissie. De de-minimusregel werd opgesteld om kleine steunhoeveelheden, die geen effect kunnen hebben op de Europese gemeenschappelijke markt, vrij te stellen van die aanmeldingsplicht. Alle horizontale *de minimis* betalingen mogen samen in een periode van drie jaar het plafond van 200 000 euro niet overschrijden. In de praktijk zal dit zelden het geval zijn omdat de meeste steun voor landbouwbedrijven niet tot dit regime van staatssteun behoort. De landbouwer zal wel telkens bij elke betalingsaanvraag moeten verklaren dat hij met het ontvangen van de subsidie voor zorgboerderijen niet meer dan 200.000 euro heeft ontvangen in de laatste drie jaar.

7.3. WERKWIJZE

Om in aanmerking te kunnen komen moet de land- of tuinbouwer een aanvraagformulier aan de administratie bezorgen met daar bijgevoegd volgende documenten:

- Een verklaring op erewoord dat de landbouwer land- of tuinbouwer in hoofd- of nevenberoep is volgens de normen van het VLIF
- Het meest recente aanslagbiljet van de belastingen
- Een bewijs dat de landbouwer verzekerd is voor de risico's die voortvloeien uit het verzorgen en activeren van zorgvragers op zijn bedrijf
- Eén of meerdere zorgboerderij-overeenkomsten

De zorgboerderij-overeenkomst is een standaardformulier dat ingevuld moet worden en dat wordt gesloten tussen de land-of tuinbouwer, de voorziening en de zorgvrager. Hiermee wordt de kwaliteit van de zorg en activering bewaakt. Daarnaast regelt deze zorgboerderij-overeenkomst ook wederzijdse rechten en plichten.

De landbouwer registreert de aanwezigheid van de zorgvrager dagelijks op een registratieformulier dat per kwartaal door de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling aan de land- of tuinbouwer verstuurd wordt. Bij het begin van elk kwartaal kan de landbouwer de registratieformulieren door zichzelf en de voorziening ondertekend, aan de afdeling bezorgen. De landbouwer zal op basis van deze registratieformulieren uitbetaald worden. Een subsidieaanvraag voor zorg en activering die langer dan een jaar voordien werd uitgevoerd wordt niet uitbetaald.

De ingevulde aanvraagformulieren en de registratieformulieren stuurt u naar de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling.

Deze subsidie valt onder de bevoegdheid van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij. Voor meer informatie kan u terecht op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op onderstaande linken:

> Subsidies > Zorgboerderij

8. SOCIALE PROMOTIE: PREMIE VOOR NASCHOOSE LANDBOUWVORMING

Via het systeem van de Sociale Promotie motiveert de Vlaamse Overheid bijscholing rond landbouwgerichte thema's. Dit gebeurt door premies uit de delen aan personen die agrarische opleidingen volgen waarvoor een getuigschrift of stageattest behaald kan worden.

Een getuigschrift of attest kan enkel behaald worden voor cursussen en stages. Daarom komen enkel deze in aanmerking voor de premie. Korte vormingsactiviteiten geven geen recht op sociale promotie.

Volgende personen kunnen de premie aanvragen:

- Zelfstandige bedrijfshoofden (in hoofd- of nevenberoep) van een land- of tuinbouwbedrijf, hun medewerkende gezinsleden, zelfstandige helpers en landbouwwerknemers
- Werknemers van bedrijfsverzorgingsdiensten in de landbouwsector
- Loonwerkers, bloemisten, tuinaannemers en hun meewerkende gezinsleden en werknemers
- Werknemers van groendiensten van openbare besturen
- Erkende verkopers en gebruikers van fytoproducten en de erkende gebruikers van biociden voor gebruik in de landbouw
- Imkers

De aanvrager moet getuigschriften kunnen voorleggen waarvan het totale aantal lesuren minstens 75 uur bedraagt. Enkel getuigschriften afgeleverd door erkende centra voor landbouwvorming komen in aanmerking. Zoals eerder vermeld gelden stageattesten ook, maar 1 stagedag van 8 uur telt daarbij slechts voor 4 uur. De aanvraag moet binnen vijf jaar na aanvang van de eerste vormingsactiviteit worden ingediend.

- Voor opleidingen gestart voor 29 mei 2008, bedraagt de premie 2 euro per lesuur voor de ganse duur van de cursus.
- Voor opleidingen gestart vanaf 29 mei 2008, bedraagt de premie 6 euro per lesuur dat op het getuigschrift vermeld staat.

Voor heel wat paardgerichte scholing kan een geldig getuigschrift verkregen worden. Het gaat hier bijvoorbeeld om de cursussen vereist voor het behalen van een installatieattest¹⁶, de opleidingen rond het vervoer van paarden en dergelijke meer. Omdat hier geen lijst van bestaat vraagt u het opleidingscentrum best even naar de mogelijkheden.

De Premie voor Naschoolese Vorming valt onder de bevoegdheid van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Meer info is beschikbaar op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op de tab Vorming

---

¹⁶ Zie pagina 16

9. VLAM: LANDBOUWMARKETING

Het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) doet misschien niet meteen een belletje rinkelen maar u werd vast al vaak met deze organisatie geconfronteerd. Het VLAM voert immers promotie voor de producten en diensten van de landbouw-, tuinbouw-, visserij- en agrovoedingssectoren, en dit zowel in binnen- als buitenland. Dit resulteerde bijvoorbeeld in de bekende reclamespots voor melk, de Wakkere Bakker en het Certus-kwaliteitslabel voor varkensvlees.

Zowel de individuele producent als de Vlaamse Overheid kan het VLAM aanspreken om promotie te voeren voor bepaalde producten en diensten. Naast reclamespots specialiseert het VLAM zich in zaken als marktonderzoek, PR, de verspreiding van voedingsinformatie, de uitwerking van concepten als *Lekker van bij Ons*, de samenstelling van lessenspakketten, de creatie van gadgets...

Ook de paardensector, waaronder zowel individuele bedrijven als overkoepelende organisaties, kan bij het VLAM aankloppen voor bijvoorbeeld:

- Erkennung van bedrijven als officieel verkooppunt van hoeveproducten: Reeds enkele paardenmelkerijen die hun producten rechtstreeks aan de consument aanbieden zijn aangesloten bij het VLAM.
- Erkennung van producten als officieel streekproduct
  - o Bepaalde paardenvleesbereidingen werden door het VLAM erkend als streekproduct. Dit gebeurt grotendeels via slagerijen, maar in principe kan ook de paardenhouder zelf deze procedure opstarten.
  - o De verkoop van oude paardenrassen komt ook in aanmerking voor erkenning als streekproduct door het VLAM.
- Opname van een bedrijf, product of recept op de verschillende websites in het beheer van het VLAM:
  - o www.hoeveproduct.be
  - o www.streekproduct.be
  - o www.lekkervanbijons.be
- Bestelling van thematische marketingmiddelen (posters, flyers, brochures, gadgets, ...)
- ...

Voor meer informatie kan u terecht op de website van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing: www.vlam.be.

10. VOORLICHTING EN PROMOTIE ROND LANDBOUW EN PLATTELAND

Het Europees Gemeenschappelijk landbouwbeleid is één van de belangrijkste bevoegdheden van de Europese Unie. Platteland en landbouw zijn voor erg veel Europeanen de enige bron van inkomsten. Ze nemen een enorm groot gedeelte van het Europese grondgebied in. Ze dragen de Europese identiteit uit naar de rest van de wereld enzovoort. Daarom wil de EU niet enkel de uitvoering van landbouwactiviteiten ondersteunen maar biedt ze ook subsidies aan voor promotie en voorlichting rond landbouw en platteland. Hoewel de meeste – Europese – landbouwsteun aangevraagd moet worden via de Vlaamse Overheid, kan u voor onderstaande maatregelen rechtstreeks bij Europa aan te kloppen.

10.1. VOORLICHTINGSACTIES OP HET GEBIED VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is één van de belangrijkste thematieken binnen de Europese Unie. Hierover leest u meer in hoofdstuk 2. De EU verleent een bijdrage aan organisaties, scholen en overheden die voorlichtingsacties willen uitvoeren in het kader van dit beleid. Het budget komt uit het *Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL)*.

Deze subsidie kan niet continu aangevraagd worden. Jaarlijks nodigt de Europese Unie organisaties uit om voorstellen in te dienen en slechts dán worden projecten beoordeeld. Indien goedgekeurd, legt de EU vast gedurende welke periode uw actie uitgevoerd moet worden.

Meer informatie over deze subsidie vind u op de website van de Europese Commissie: <http://ec.europa.eu/agriculture/grants/capinfo>. Selecteer vervolgens de taal van uw keuze.

10.2. PROMOTIE VAN EUROPESE LANDBOUWPRODUCTEN

Twee keer per jaar mogen organisaties voorstellen indienen voor promotiecampagnes omtrent Europese landbouwprojecten. Het doel is om consumenten zo goed mogelijk te informeren over de kwaliteit, voedzaamheid, veiligheid en productie van boerderijproducten. Men moet wel steeds een professioneel communicatiebureau inschakelen. Europa financiert 50% van het gehele project. De aanvrager draagt ten minste 20% bij en de Vlaamse Gemeenschap kan het restbedrag op zich nemen.

Meer informatie en voorwaarden kan u raadplegen op <http://ec.europa.eu/agriculture/prom>.

Oproepen om projecten in te dienen verschijnen twee keer per jaar op www.vlaanderen.be/landbouw.

11. CERA: AGRARISCH WELZIJN – TOEKOMST VAN LAND- EN TUINBOUW EN PLATTELAND

De private maatschappelijk investeerder Cera ondersteunt projecten rond agrarisch welzijn en de toekomst van land-, tuinbouw en platteland. Wat Cera hieronder verstaat wordt duidelijk weergegeven in de *Visienota Land- en tuinbouw en platteland*:

“Cera is als coöperatie aan het eind van de 19de eeuw ontstaan en richtte zich toen specifiek naar boeren en andere plattelandsbewoners, die het in die periode zeer moeilijk hadden. Hoewel de latere Cera Bank ook andere sectoren als doelgroep had, bleef de bijzondere band met de land- en tuinbouw bestaan. Ook nu nog wil Cera haar maatschappelijk engagement naar land- en tuinbouwers en plattelandsbewoners blijven opnemen.

De laatste jaren zien we in de land- en tuinbouwsector een trend naar schaalvergroting en/of verbreding. Enerzijds moet de Belgische land- en tuinbouw zich aanpassen aan een vrijere marktomgeving, anderzijds gaan de verwachtingen t.o.v. de resterende bedrijven veranderen. Zij zijn niet langer alleen producenten van voedsel, maar spelen steeds meer een actieve rol in de rechtstreekse verkoop aan de consument, het toerisme, de jeugdeducatie, als milieupartners of zorgboerderij. Het accent verschuift naar het platteland als leefomgeving en de rol van de landbouwer als centrale figuur hierin.

Cera wil vooral een motor zijn voor de vele kansen die deze nieuwe ontwikkelingen bieden. Dit alles ziet Cera binnen het kader van het streven naar een meer duurzame leefomgeving voor iedereen. De principes van duurzaam ondernemen zijn immers ook fundamenteel voor de evolutie van land- en tuinbouw en platteland. Zonder de toekomstige behoeftevoorziening in gevaar te brengen, dient dit dynamische proces uitdrukkelijk rekening te houden met de gevolgen op zowel economisch, sociaal als ecologisch vlak. Cera investeert, samen met de land- en tuinbouwsector, met organisaties die actief zijn op het platteland en met de onderzoekswereld, in welvaart en welzijn, voor de sector en voor de gemeenschap in haar geheel. Concreet doet Cera dit in de volgende thema's:

- agrarisch welzijn
- de toekomst van land- en tuinbouw en platteland

agrarisch welzijn

Land- en tuinbouw en platteland hebben heel wat troeven om een tegengewicht te bieden tegen de jachtige en vaak ongezonde stedelijke levensstijl. Tegenover de dictatuur van fastfood en massaconsumptie stellen zij het gezonde en evenwichtige alternatief van hoogwaardige producten van bij ons.

Tegenover stress en verkeersdrukte stellen zij gezonde buitenlucht, rust, groene ruimte en het ritme van de natuur.

Cera steunt actief initiatieven die bijdragen tot een betere gezondheid en een meer evenwichtige levensstijl, gebaseerd op land- en tuinbouw en platteland.

de toekomst van land- en tuinbouw en platteland

Cera gelooft sterk in een toekomst voor onze land- en tuinbouw. Het is duidelijk dat de toekomstige land- en tuinbouw anders zal zijn dan deze uit het verleden. Het platteland als leefomgeving en de rol van de land- en tuinbouwer hierin, komen steeds meer centraal te staan.

Cera geeft met haar partners initiatieven een kans die een hefboom vormen voor een meer duurzame land- en tuinbouw in de toekomst en voor een duurzame ontwikkeling van het platteland. Cera geeft hierbij prioriteit aan projecten die het draagvlak voor die toekomst vergroten bij brede groepen in de maatschappij.”

(Cera – Visienota land- en tuinbouw en platteland – www.cera.be)

Om in aanmerking te komen voor steun moet de aanvrager eerst en vooral aan de volgende criteria voldoen:

- Aansluiten bij de strategische missie van Cera (stroken met, en bijdragen tot, de verdere ontwikkeling van de coöperatieve waarden, nl. samenwerking, solidariteit en respect voor het individu)
- Beantwoorden aan een reële maatschappelijke behoefte
- Een ruim draagvlak hebben in het betrokken domein en in de maatschappij
- Een welzijnshefboom betekenen
- Effecten realiseren die ook op lange termijn duurzaam zijn
- Betrekking hebben op het Belgisch grondgebied

Er wordt geen steun verleend aan verenigingen en bedrijven die met het ingediende project een commercieel oogmerk hebben.

Cera verdeelt haar werkgebied over 45 regio's. Regionale Adviesraden nemen actief deel aan de evaluatie van projecten en de toekenning van steun. De raden schenken bijzondere aandacht aan volgende projectkenmerken.

- Het project behoort tot het domein van Cera.
- De aanvrager is geen commerciële organisatie.
- Ondersteuning van een ruime groep mensen.
- Het project heeft impact in de eigen regio.
- Het project bevordert samenwerking en overleg.
- Coöperatieve waarden worden nagestreefd: samenwerking, solidariteit, respect voor het individu.
- Het project ondersteunt vrijwilligerswerk.
- Het project heeft voldoende uitstraling en visibiliteit.

Sinds 2009 heeft Cera een extra niveau in haar maatschappelijke projectwerking: Op regionaal niveau ondersteunen haar adviesraden kleinschaligere projecten die zich afspelen binnen een beperkte regio. Er bestaat ook een provinciaal niveau, voor projecten die regio-overschrijdend zijn. Bovendien zijn de bedragen van de financiële tussenkomsten hier iets hoger.

Op de website van Cera vindt u meer informatie over haar werking en visie. Ook de aanvraagprocedure wordt er duidelijk uiteen gezet: www.cera.be.

vzw Vlaams Paardenloket

12. ANDERE LANDBOUWSTEUN

Er bestaan nog een aantal andere vormen van landbouwsteun maar deze zijn minder toepasselijk op de paardenhouderij. Vanwege de diverse aard van deze sector geven we u toch een korte opsomming:

12.1. BESCHERMING VAN DE GENETISCHE DIVERSITEIT

Fokkers van welbepaalde diersoorten, die vaak beschouwd worden als levend erfgoed, kunnen beroep doen op een subsidie per gefokt dier per jaar. Ook voor welbepaalde plantensoorten bestaat een dergelijke regeling. In Vlaanderen bestaan er geen mogelijkheden voor paardenrassen. In Wallonië is dit wel van toepassing op bepaalde trekpaardenrassen.

Deze subsidie is de bevoegdheid van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Meer info is beschikbaar op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op de tabs Dier of Plant.

12.2. GRATIS KEURING VAN ELK SPUITTOESTEL UITGERUST MET SPOELWATERTANK

Alle spuittoestellen die vanaf maart 2007 aangeboden worden bij de verplichte keuring en die uitgerust zijn met een spoelwatertank die voldoet aan de minimale technische vereisten, krijgen een gratis keuring. Gemiddeld betekent dit een besparing van 105 euro per spuittoestel. Deze actie loopt gedurende drie jaar zodat elke land- en tuinbouwer de kans krijgt om te kunnen genieten van dit voordeel.

Deze subsidie is de bevoegdheid van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Meer info is beschikbaar op www.vlaanderen.be/landbouw. Klik vervolgens op de tab Subsidies

12.3. DIERENGEZONDHEIDSFONDS

Helaas worden landbouwers soms geplaagd door uitbraken van ziektes en andere rampen. Deze verplichten de ondernemer er soms toe om een hele veestapel te vernietigen.

Om de zware financiële klappen ten gevolge van deze onvoorziene omstandigheden enigszins te af te zwakken werd het Dierengezondheidsfonds opgericht, ook wel bekend als het Sanitair Fonds of het Begrotingsfonds voor de Gezondheid van de Dieren en de Dierlijke Producten. Het fonds kan ingezet worden ...

- ... om op een doeltreffende manier te reageren op bepaalde gevolgen van dierziektebestrijding door bijvoorbeeld bij te dragen tot de betaling van vergoedingen wanneer veehouders hun dieren moeten laten slachten of doden.
- ... voor begeleidingsprogramma's en epidemiologische bewaking om bepaalde ziekten onder controle te krijgen. Bijvoorbeeld:
  - o Financiering van inenting
  - o Officiële prestaties van erkende dierenartsen betalen wanneer een bestrijdingsprogramma wordt georganiseerd

Het budget wordt opgebouwd via verplichte bijdragen van de landbouwers zelf. Daarnaast kan het fonds ook geld ontvangen van de Europese Unie.

Niet alle agrarische sectoren beschikken over een dergelijk dierengezondheidsfonds. Momenteel blijft dit beperkt tot onderstaande sectoren:

- Runderen
- Varkens
- Pluimvee
- Schapen, geiten, hertachtigen

Analoog met het dierengezondheidsfonds bestaat er ook een planten- en een grondstoffenfonds. Momenteel is er geen regeling voor de paardenhouderij.

Dit fonds is de bevoegdheid van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.. Meer informatie, waaronder de concrete wetteksten, kan u vinden op portal.health.fgov.be onder de rubriek Dieren en Planten.

13. PROVINCIALE LANDBOUWSTEUN

Hieronder volgt een opsomming van steunmogelijkheden in de landbouwsector die bij de betrokken provincies aangevraagd kunnen worden. De budgetten vinden vaak hun oorsprong in dezelfde fondsen als de hierboven besproken maatregelen. Omdat ze slechts van toepassing zijn op een klein geografisch gedeelte van de Vlaamse Paardensector beperken we ons hier tot een opsomming. Voor meer informatie kan u terecht op de website van uw provincie. Bezoek deze regelmatig want de beschikbare maatregelen worden wel vaker aangepast. Gemeentelijke steun werd niet opgenomen in dit document. Neem dus zeker ook een kijkje op de website van uw dorp of stad.

13.1. ANTWERPEN

- Subsidiëring van initiatieven voor verbreedde en duurzame landbouw

Surf voor meer informatie naar www.provant.be. Klik vervolgens op de link Subsidies.

13.2. LIMBURG

- Innovatie-awards voor land-en tuinbouw
- Ondersteuning van verenigingen actief in educatie en promotie en de verspreiding van nieuwe landbouwmethoden in de land- en tuinbouw
- Subsidiëring van erkende bedrijfsleidingdiensten voor de ondersteuning van land- of tuinbouwbedrijven inzake PC-gebruik bij en het voeren van een bedrijfseconomische boekhouding
- Subsidiëring van agrarische onderzoeksprojecten
- Cofinanciering programma voor plattelandontwikkeling (2007-2013)

Surf voor meer informatie naar www.limburg.be. Klik vervolgens op de link Subsidies. Kies daarna voor Landbouw of Europa.

13.3. OOST-VLAANDEREN

- Aanvullende financiering van projecten
- Subsidiëring van diensten of federaties voor bedrijfsverzorging
- Imagooversterkende initiatieven
- Landschapsonderhoud
- Subsidiëring van plattelandprojecten

- Proefprojecten
- Voorbeeldprojecten duurzame ontwikkeling
- Landbouw- en plattelandseducatie

Surf voor meer informatie naar www.oost-vlaanderen.be. Klik vervolgens op volgende links:
> Economie en Landbouw > Andere subsidies/reglementen

13.4. VLAAMS-BRABANT

- Investeringsubsidie voor starters
- Ondersteuning kennisregio
- Projecten bedrijfsvestiging
- Promotie streekproducten
- Duurzame stikstofbemesting
- Startersbegeleiding
- Cofinanciering Europese streekontwikkelingsprojecten
- Subsidie deelname managementcursus
- Subsidie voor mestanalyses
- Verpakkingen streekproducten

Sommige van deze subsidies gelden voor alle ondernemingen, niet enkel voor landbouwbedrijven.

Surf voor meer informatie naar www.vlaams-brabant.be. Klik vervolgens op de link Subsidies.

TEKST: Katrien Van Miert – vzw Vlaams Paardenloket

Duboislaan 2; 1560 Hoeilaart | 02/658 09 50 | katrienvanmiert@vlaamspaardenloket.be | www.vlaamspaardenloket.be

Overname van deze informatie is mogelijk en zelfs gratis mits *voorafgaandelijke toelating* van het loket en vermelding van de bron (vzw Vlaams Paardenloket). Dit recht op overname slaat niet op de foto's, waarvoor in ieder geval het auteursrecht van de fotografen gerespecteerd moet worden.